



NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Departament Rolnictwa i Rozwoju Wsi

KRR.410.002.03.2023

Prof. dr hab. Wiesław Oleszek
Dyrektor
Instytutu Uprawy
Nawożenia i Gleboznawstwa
– Państwowego Instytutu Badawczego
ul. Czartoryskich 8
24-100 Puławy

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/23/035 – Funkcjonowanie państwowych instytutów badawczych nadzorowanych przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa – Państwowy Instytut Badawczy, ul. Czartoryskich 8, 24-100 Puławy.
Kierownik jednostki kontrolowanej Zakres przedmiotowy kontroli	prof. dr hab. Wiesław Oleszek, Dyrektor Instytutu od 22 września 2010 r. 1. Realizacja przez Instytut zadań w zakresie działalności naukowo-badawczej. 2. Gospodarka finansowa i zarządzanie majątkiem Instytutu.
Okres objęty kontrolą	Lata 2020–2023 (I kwartał), z uwzględnieniem dowodów powstałych przed i po okresie objętym kontrolą.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ¹
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Departament Rolnictwa i Rozwoju Wsi
Kontrolerzy	1. Artur Tomaszewski, Specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr KRR/11/2023 z 20 kwietnia 2023 r. 2. Artur Wachowiak, Specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr KRR/12/2023 z 20 kwietnia 2023 r.

(akta kontroli str.1-2)

¹ Dz. U. z 2022 r. poz. 623, dalej: ustawa o NIK.

II. Ocena ogólna² kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

Zakres działalności naukowej, rozwojowej i wdrożeniowej Instytutu był zgodny ze statutem Instytutu i zbieżny m.in. ze Strategią na Rzecz Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa do roku 2030. W związku z rosnącymi kosztami prowadzenia badań naukowych, podjęto skuteczne działania na rzecz zwiększenia liczby realizowanych projektów zagranicznych. W regulacjach wewnętrznych Instytutu nie zostały zdefiniowane rodzaje działań polegających na przystosowaniu wyników badań naukowych i prac rozwojowych do potrzeb praktyki oraz ich wdrażania, jednak aspekty te zostały uwzględnione przy wyborze tematów badawczych do realizacji w ramach działalności statutowej oraz w warunkach konkursów projektowych. Wyniki badań naukowych i prac rozwojowych były wykorzystywane w praktyce społeczno-gospodarczej, jednak nie były one przedmiotem komercjalizacji i Instytut nie osiągał przychodów z ich wdrażania. Instytut wykonywał w sposób ciągły szczególnie ważne zadania dla planowania i realizacji polityki państwa. Spełnione zostały wymogi dotyczące konkursów na zatrudnienie pracowników naukowych i badawczo-technicznych oraz posiadania przez nich odpowiednich kwalifikacji. W okresie objętym kontrolą utrzymano kategorię naukową A Instytutu oraz wykorzystywano uprawnienia do nadawania stopni naukowych.

Instytut osiągał dodatni wynik finansowy w każdym roku okresu objętego kontrolą. Otrzymane dotacje celowe i subwencje zostały wykorzystane zgodnie z warunkami określonymi w umowach zawartych z udzielającymi je podmiotami. Udział dotacji Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w łącznej wartości dotacji i subwencji przyznanych Instytutowi w latach 2020–2022 wyniósł 49,4%. Instytut systematycznie prowadził działania windykacyjne. Przestrzegano ograniczeń dotyczących maksymalnej wysokości wynagrodzenia miesięcznego kierownictwa Instytutu. Przy sprzedaży nieruchomości przestrzegano regulacji wewnętrznych dotyczących gospodarowania mieniem Instytutu.

Stwierdzone w trakcie kontroli nieprawidłowości dotyczyły:

- niezawarcia dwóch umów o zakazie konkurencji z pracownikami naukowymi,
- niedokonywania zmian w planach finansowych Instytutu na lata 2020–2022 w trakcie roku, w sytuacji, gdy wykonane koszty przekraczały wartości ustalone w planie finansowym na dany rok,
- nieujęcia w rocznych planach finansowych dwóch pozycji dotyczących płatności odsetkowych wynikających z zaciągniętych zobowiązań oraz kosztów majątkowych,
- niewprowadzenia zakładowego planu kont w polityce rachunkowości,
- nierzetelnego zweryfikowania rachunków do 10 umów cywilnoprawnych wobec braku dat ich wystawienia oraz nieudokumentowania ewidencji czasu pracy w przypadku sześciu umów zleceń w tym zakresie,
- braku uzyskania przez Instytut od rzeczoznawcy majątkowego potwierdzenia aktualności operatu szacunkowego na dzień dokonywania sprzedaży działki,
- niewykonania zaleceń dotyczących stanu techniczno-estetycznego obiektu budowlanego określonych w protokole z rocznej kontroli przeprowadzonej przez pracownika Instytutu.

² Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny częściowej³ kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Realizacja przez Instytut zadań w zakresie działalności naukowo-badawczej.

Opis stanu faktycznego

Instytut Uprawy, Nawożenia i Gleboznawstwa – Państwowy Instytut Badawczy, dalej Instytut lub IUNG-PIB w Puławach, został utworzony w 1950 r.⁴. W 2005 r. Instytut uzyskał status państwowego instytutu badawczego⁵. Podstawę prawną działalności Instytutu stanowi ustawa z dnia 30 kwietnia 2010 r. o instytutach badawczych⁶, dalej ustawa o instytutach badawczych, statut⁷ oraz regulamin organizacyjny⁸. W wyniku ewaluacji jakości prowadzonej działalności naukowej w dyscyplinie rolnictwo i ogrodnictwo, Instytutowi przyznano kategorię naukową A. Działalność ta prowadzona była w 11 zakładach naukowych skupionych w trzech centrach⁹. Integralną częścią Instytutu jest 11 Rolniczych Zakładów Doświadczalnych, dalej RZD, które są położone w różnych regionach Polski. Nadzór nad działalnością Instytutu sprawował Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi, dalej Minister RiRW.

(akta kontroli str. 685-692 plik 26, 30)

1.1. W Instytucie opracowano Perspektywiczne kierunki działalności naukowej, rozwojowej i wdrożeniowej na lata 2021–2030, dalej Perspektywiczne kierunki. Rada Naukowa Instytutu zatwierdziła Perspektywiczne kierunki 23 grudnia 2020 r.¹⁰. W okresie od 1 stycznia 2020 r. do 22 grudnia 2020 r. w Instytucie nie obowiązywały Perspektywiczne kierunki.

Dyrektor Instytutu wyjaśnił, że opracowanie „Perspektywicznych kierunków działalności naukowej, rozwojowej i wdrożeniowej Instytutu na lata 2021–2030” było efektem realizacji zaleceń zawartych w wystąpieniu pokontrolnym Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi, dalej MRiRW, które wpłynęły do Instytutu 15 września 2020 r. Po ich otrzymaniu niezwłocznie przystąpiono do opracowania dokumentu. Dokument został opracowywany w modelu partycypacyjnym, w który zaangażowany był duży zespół pracowników Instytutu.

(akta kontroli str. 701 pliki 1-7, 759-764)

Wyznaczone obszary i kierunki działalności były zgodne ze statutem Instytutu i powiązane z profilami badawczymi oraz zakresem prac prowadzonych w poszczególnych zakładach naukowych. Realizowano je poprzez tematy statutowe, zadania finansowane z dotacji celowych, projekty naukowe i rozwojowe, System Monitoringu Suszy Rolniczej oraz ekspertyzy, opinie i analizy. Za realizację poszczególnych obszarów i kierunków odpowiadali kierownicy poszczególnych zakładów naukowych. Perspektywiczne kierunki korespondowały przede wszystkim

³ Oceny częściowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena częściowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

⁴ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 31 maja 1950 r. w sprawie utworzenia Instytutu Uprawy, Nawożenia i Gleboznawstwa (Dz. U. Nr 24, poz. 212).

⁵ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 4 maja 2005 r. w sprawie nadania Instytutowi Uprawy, Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach statusu państwowego instytutu badawczego (Dz. U. Nr 85, poz. 730).

⁶ Dz. U. z 2022 r. poz. 498.

⁷ Dokument został zatwierdzony przez Ministra RiRW 17 lipca 2020 r.

⁸ Dokument wprowadzony zarządzeniem Dyrektora Instytutu nr 002-18/2016 z 30 maja 2016 r. w sprawie wprowadzenia regulaminu organizacyjnego w IUNG-PIB, zmienionym zarządzeniami w sprawie zmiany tego regulaminu nr 002-24/2016 z 14 lipca 2016 r., nr 002-30/2018 z 2 sierpnia 2018 r., nr 020-33/2020 z 24 czerwca 2020 r., nr 020-10/2021 z 1 marca 2023 r. oraz nr 020-12/2023 z 6 kwietnia 2023 r.

⁹ Centrum Systemów i Technologii Produkcji Roślinnej, Centrum Badań Środowiskowych i Klimatu oraz Innowacyjno-Naukowe Centrum Badań Rolniczych.

¹⁰ Dokument został zatwierdzony uchwałą Rady Naukowej Instytutu nr 72/2020 z 23 grudnia 2020 r. W wyniku uwzględnienia zgłoszonych uwag, zaktualizowana wersja Perspektywicznych kierunków została zatwierdzona uchwałą Rady Naukowej Instytutu nr 14/2021 z 30 marca 2021 r. oraz uchwałą Rady Naukowej Instytutu nr 22/2021 z 12 maja 2021 r.

z celami strategii sektorowej, tj. Strategii na Rzecz Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa do roku 2030, która uszczegóławia cele Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.), dalej SOR 2030.

Dyrektor Instytutu wyjaśnił, że Perspektywiczne kierunki są dokumentem kompleksowym, a zaplanowane do realizacji obszary i kierunki wzajemnie się przenikają i uzupełniają. W tym kontekście osiągnięte w wyniku ich realizacji efekty mają charakter w dużej mierze synergiczny. W największym stopniu Perspektywiczne kierunki powiązane były ze środowiskiem jako obszarem wpływającym na osiągnięcie celów SOR 2030. Ponadto, Dyrektor Instytutu wyjaśnił, że realizacja obszarów i kierunków nie podlegała rozliczeniu etapowemu, a odbywa się w sposób ciągły. Było to monitorowane poprzez raporty, sprawozdania oraz potwierdzenie przyjęcia i rozliczenia prac.

W okresie objętym kontrolą Rada Naukowa Instytutu zaopiniowała roczne kierunkowe plany tematyczne badań naukowych i prac rozwojowych oraz finansowych instytutu¹¹ oraz roczne plany finansowe Instytutu.

(akta kontroli str. 759-764)

1.2. Aktywność naukowa Instytutu, mierzona liczbą złożonych wniosków o dofinansowanie projektów oraz liczbą realizowanych projektów utrzymywała się na stałym poziomie. W latach 2020–2023 (I kwartał) złożono 122 wnioski o dofinansowanie realizacji projektów, z tego w 2020 r. 40 wniosków, w 2021 r. – 29, w 2022 r. – 47 oraz w 2023 r. (I kwartał) – sześć. W wyniku zawarto 25 umów o realizację projektu¹², co oznacza, że współczynnik sukcesu był na poziomie 20,5%.

W okresie objętym kontrolą Instytut realizował 95 tematów badawczych i projektów, z tego 76 badawczych, 18 badawczo-rozwojowych oraz jeden rozwojowy. W 2020 r. realizowano 57 tematów badawczych i projektów, w 2021 r. – 47, w 2022 r. – 49 oraz w 2023 r. (I kwartał) – 51.

Aktywność naukowa Instytutu mierzona liczbą publikacji recenzowanych oraz liczbą monografii i podręczników akademickich, wykazywała tendencję malejącą. W latach 2020–2023 (I kwartał) liczba publikacji pracowników Instytutu wyniosła 1753. Liczba publikacji recenzowanych¹³ wyniosła 473, tj. 27% ogólnej liczby publikacji, z tego w 2020 r. opublikowano 184, w 2021 r. – 135, w 2022 r. – 127 oraz w 2023 r. (I kwartał) – 27. Liczba monografii i podręczników akademickich wyniosła 180, tj. 10,3% ogółu publikacji, z tego w 2020 r. – 80, w 2021 r. – 46 oraz w 2022 r. – 54. Liczba publikacji nierecenzowanych wyniosła 1100, tj. 62,7% ogółu publikacji, z tego w 2020 r. – 360, w 2021 r. – 377 oraz w 2022 r. – 363.

Dyrektor Instytutu wyjaśnił, że tendencja malejąca dotycząca liczby publikacji recenzowanych oraz liczby monografii i podręczników akademickich w latach 2020–2022, była efektem podjętych działań Dyrekcji zmierzających do podniesienia jakości publikacji kosztem ich ilości. Spadek ilościowy monografii i rozdziałów w monografiach wynikał z zasad oceny jednostek naukowych. Ilość monografii, które mogły być uwzględnione w procesie parametryzacji, a więc dać Instytutowi realne punkty w ocenie, była bardzo ograniczona w stosunku do publikacji naukowych. Maksymalna suma udziałów jednostkowych w monografiach naukowych

¹¹ W Instytucie dokument ten występował pn. Program i tematy badawcze do realizacji w ramach działalności statutowej Instytutu.

¹² Wg stanu na dzień 5 czerwca 2023 r. sześć wniosków było w trakcie oceny.

¹³ W tym publikacje recenzowane w czasopiśmie wymienionych na liście Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego (dalej MNiSW/MEiN) oraz spoza tej listy.

mogła stanowić tylko 5% z uwzględnianego dorobku naukowego, w związku z tym pracownicy Instytutu publikowali wyniki badań w czasopismach naukowych.

W latach 2020–2023 (I kwartał) realizowano 42 tematy badawcze w ramach działalności statutowej o wartości całkowitej 15 850,3 tys. zł¹⁴. W 2020 r. realizowano 23 tematy badawcze, w 2021 r. – 15, w 2022 r. – 14 oraz w 2023 r. (I kwartał) – 19. Źródłem finansowania tematów badawczych były środki pochodzące z subwencji na utrzymanie i rozwój potencjału badawczego. Tematy badawcze były realizowane w ramach podprogramów określonych w programie naukowo-badawczym Instytutu pn.: „Zrównoważony rozwój produkcji roślinnej i kształtowanie przestrzeni rolniczej Polski”.

Dyrektor Instytutu wyjaśnił, że przyczyną zmniejszenia liczby realizowanych tematów badawczych w latach 2020–2023 (I kwartał) był znaczący wzrost kosztów prowadzenia badań naukowych, na co złożyło się wzrost kosztów zakupu materiałów laboratoryjnych, w tym odczynników chemicznych, drobnego sprzętu i szkła laboratoryjnego. Zwiększeniu uległy również koszty prowadzenia doświadczeń polowych, co było warunkowane wzrostem kosztów środków produkcji¹⁵, paliw oraz pracy. Ponadto Dyrektor Instytutu wyjaśnił, że tematy badawcze realizowane w ramach działalności statutowej Instytutu nie były uwzględniane w ewaluacji jakości działalności naukowej, w przeciwieństwie do projektów naukowych. Instytut prowadził więc politykę zwiększającą udział projektów naukowych, zwłaszcza w ramach europejskich programów. Dzięki temu Instytut pozyskuje znaczące środki na finansowanie badań naukowych co przekłada się na ilość punktów zaliczonych w kryterium II ewaluacji jakości działalności naukowej, tj. efekty finansowe badań naukowych i prac rozwojowych.

Ponadto, w latach 2020–2023 (I kwartał) w Instytucie realizowano 24 projekty dofinansowane ze środków krajowych, dalej projekty krajowe, o wartości całkowitej 16 827,2 tys. zł, z tego wartość dofinansowania stanowiła 16 789,2 tys. zł, tj. 99,8%, a wartość środków własnych Instytutu 38 tys. zł, tj. 0,2%. W 2020 r. realizowano 19 projektów krajowych, w 2021 r. – 16, w 2022 r. – 13 oraz w 2023 r. (I kwartał) – 10. Źródłem finansowania projektów krajowych były środki pochodzące z programów i konkursów prowadzonych przez Narodowe Centrum Badań i Rozwoju, dalej NCBiR, – 10 projektów¹⁶ o wartości 12 533,6 tys. zł, tj. 74,7% ogólnej wartości dofinansowania pozyskanego na realizację projektów krajowych oraz przez Narodowe Centrum Nauki, dalej NCN – 14 projektów¹⁷ o wartości 4255,6 tys. zł, tj. 25,3%.

Dyrektor Instytutu wyjaśnił, że przyczyną spadku liczby realizowanych przez Instytut projektów krajowych, były ograniczenia dotyczące liczby konkursów dotyczących tych projektów wynikające z pandemii COVID-19.

W latach 2020–2023 (I kwartał) w Instytucie realizowano także 29 projektów dofinansowanych ze środków zagranicznych, dalej projekty zagraniczne, o wartości całkowitej 41 933,7 tys. zł¹⁸, z tego dofinansowanie stanowiło 39 975,7 tys. zł, tj. 95,3%, a wartość środków własnych Instytutu 1958 tys. zł, tj. 4,7%. W 2020 r. realizowano 15 projektów zagranicznych, w 2021 r. – 16, w 2022 r. – 22 oraz w 2023 r. (I kwartał) – 22. Źródłem finansowania projektów zagranicznych były środki pochodzące głównie z programów i konkursów prowadzonych przez Komisję Europejską – 18 projektów o wartości całkowitej 29 320,8 tys. zł, tj. 69,9%

¹⁴ Z tego przed okresem objętym kontrolą rozpoczęto 23 tematy badawcze o wartości całkowitej 9763,5 tys. zł, a w okresie objętym kontrolą rozpoczęto 19 tematów badawczych o wartości całkowitej 6086,8 tys. zł.

¹⁵ Tj. nawozy, środki ochrony roślin itp.

¹⁶ W tym BIOSTRATEG - sześć projektów, GOSPOSTRATEG - trzy i LIDER - jeden.

¹⁷ W tym PRELUDIUM - siedem projektów, OPUS - sześć i MINIATURA - jeden.

¹⁸ Z tego przed okresem objętym kontrolą rozpoczęto dziewięć projektów o wartości całkowitej 21 711,4 tys. zł, a w latach 2020–2023 (I kwartał) rozpoczęto 20 projektów o wartości całkowitej 20 222,3 tys. zł.

całkowitej wartości projektów zagranicznych realizowanych przez Instytut, przez Ośrodek Przetwarzania Informacji – jeden projekt¹⁹ o wartości 5489,9 tys. zł, tj. 13,1%, Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, dalej ARiMR – trzy projekty²⁰ o wartości 2832,8 tys. zł, tj. 6,8% oraz NCBiR – trzy projekty²¹ o wartości 2510,5 tys. zł, tj. 6%.

W latach 2020–2023 (I kwartał), spośród 29 projektów ze środków zagranicznych realizowanych przez Instytut, 27 projektów dofinansowywano ze środków Unii Europejskiej, dalej projekty UE. Wartość całkowita tych projektów wyniosła 41 109,4 tys. zł, z tego wartość dofinansowania 39 151,4 tys. zł²², tj. 95,2% całkowitej wartości, a wartość środków własnych Instytutu 1958 tys. zł, tj. 4,8%²³. Udział dofinansowania ze środków UE w przychodach Instytutu ogółem w 2020 r. wyniósł 7,6%, w 2021 r. 2,1%, w 2022 r. 13,6%²⁴.

W latach 2020–2023 (I kwartał) Instytut realizował 37 projektów we współpracy z innymi podmiotami, z tego w 36 Instytut występował jako partner w projekcie, a w jednym jako lider. W 23 projektach realizowanych we współpracy, w składzie konsorcjum występował partner przemysłowy²⁵.

W latach 2020–2023 (I kwartał) zakończono 47 tematów badawczych i projektów, w tym kontrolą bądź audytem instytucji zewnętrznych zostało poddanych siedem projektów.

(akta kontroli str. 767-793)

Badaniem ustaleń kontroli i audytów instytucji zewnętrznych objęto trzy projekty, tj. BioEcon, HYPFLO i BioMagic. W wyniku przeprowadzonych kontroli nie stwierdzono nieprawidłowości.

(akta kontroli str. 765-766)

W latach 2020–2023 (I kwartał) Instytut realizował jeden projekt rozwojowy pn. PIONIER-LAB²⁶. W projekcie tym Instytut występował w roli partnera. Koszty realizacji tego projektu w 2021 r. wyniosły 144,5 tys. zł a w 2022 r. 258,2 tys. zł. W wyniku realizacji projektu, przewidziano osiągnięcie przychodów z wdrożenia w wysokości 1700 tys. zł. Według stanu na dzień zakończenia kontroli projekt był w trakcie realizacji²⁷.

(akta kontroli str. 767-793)

1.3. Zgodnie z § 5 pkt 2 statutu Instytutu, podstawowym przedmiotem działania Instytutu było przystosowywanie wyników badań naukowych, prac rozwojowych oraz rezultatów działalności badawczo-rozwojowej do potrzeb praktyki. Zgodnie z § 14 pkt 2 i 3 regulaminu organizacyjnego Instytutu, do obowiązków pracownika badawczo-technicznego należała realizacja zadań statutowych Instytutu, w szczególności poprzez przystosowanie rezultatów badań do potrzeb praktyki oraz prowadzenie prac w dziedzinie projektów, konstrukcji, technologii, organizacji i udział we wprowadzaniu ich do praktyki.

¹⁹ Projekt realizowany w ramach Programu Operacyjnego Inteligentny Rozwój 2014–2020, dalej PO IR.

²⁰ Projekty realizowane w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014–2020, dalej PROW.

²¹ W tym PO IR - jeden projekt, ERA-NET SUSFOOD2 and CORE Organic Cofunds Joint Call 2019 - jeden projekt i Towards sustainable and organic food systems Programu ERA-NET CORE Organic Cofund - jeden.

²² W tym wartość dofinansowania ze środków UE wyniosła 37 272,3 tys. zł, tj. 95,2% wartości dofinansowania ogółem.

²³ Przed okresem objętym kontrolą rozpoczęto dziewięć projektów o wartości całkowitej 21 711,4 tys. zł, a w latach 2020–2023 (I kwartał) rozpoczęto 18 projektów o wartości całkowitej 19 398 tys. zł.

²⁴ Dotyczy wartości projektów rozpoczętych w latach 2020–2023 (I kwartał).

²⁵ W projektach tych Instytut występował w roli partnera.

²⁶ Projekt zagraniczny pt.: „Krajowa Platforma Integracji Infrastruktur Badawczych z Ekosystemami Innowacji”, realizowany w ramach działania 4.2: Rozwój Nowoczesnej Infrastruktury Badawczej Sektora Nauki w ramach PO IR.

²⁷ Okres realizacji projektu od 1 stycznia 2017 r. do 31 grudnia 2023 r.

Dyrektor Instytutu wyjaśnił, że wszystkie wyniki badań realizowanych w Instytucie można uznać za przystosowane do potrzeb praktyki, ponieważ były one podstawą publikacji naukowych i popularnonaukowych, zgłoszeń patentowych i wniosków o przyznanie wyłącznego prawa do odmian chmielu i tytoniu. Ponadto Dyrektor Instytutu wyjaśnił, że wyniki badań naukowych były również wykorzystywane w praktyce poprzez przygotowanie różnego rodzaju ekspertyz, opinii i analiz na potrzeby zróżnicowanego grona odbiorców.

Zgodnie z regulaminem przyznawania i rozliczania środków finansowych pochodzących z subwencji na utrzymanie i rozwój potencjału badawczego Instytutu²⁸, dofinansowanie realizacji tematów badawczych następowało w trybie konkursowym a oceny wniosków o ich realizację dokonywała Komisja do spraw oceny wniosków badawczych. Ostateczną decyzję o przyjęciu do realizacji tematu badawczego i przyznaniu finansowania lub odmowie jego przyjęcia, podejmował Dyrektor Instytutu. Końcowe rozliczenie merytoryczne tematu badawczego dokonywała Komisja ds. odbioru tematów badawczych.

Dyrektor Instytutu wyjaśnił, że w Instytucie nie określono pisemnych zasad postępowania przy kwalifikowaniu wyników badań naukowych i prac rozwojowych do przystosowania do potrzeb praktyki, jednak w formularzu wniosku o realizację tematu badawczego, przewidziano wymóg wskazania przez pracowników informacji dotyczącej m.in. charakterystyki oczekiwanych wyników badań z uwzględnieniem przyszłych odbiorców oraz formę opracowania końcowego wyników badań i możliwości ich wykorzystania. Ponadto Dyrektor Instytutu wyjaśnił, że wnioski były oceniane m.in. wg kryterium możliwości wykorzystania wyników badań, w zakresie przewidywanych publikacji, możliwości zgłoszenia patentowego oraz zastosowania wyników w praktyce rolniczej, a weryfikacja czy wyniki badań zostały opublikowane, upowszechnione (referaty, postery) i wdrożone (nowe technologie, odmiany, szczepionki itp.), następowała przy odbiorze tematów badawczych.

Opisy dotyczące przystosowywania wyników badań naukowych i prac rozwojowych do potrzeb praktyki znajdowały się w różnych punktach sprawozdań z działalności badawczo-rozwojowej Instytutu za lata 2020–2022. W rozdziale: 3.1 „Realizacja prac w programie naukowo-badawczym działalności statutowej”, znajdowały się opisy zakończonych tematów statutowych zawierające m.in. wykorzystanie uzyskanych wyników. W rozdziale 3.3 „Realizacja prac finansowanych z krajowych i zagranicznych źródeł” zawarto opisy zakończonych projektów badawczych zawierające informacje o osiągniętych celach. W rozdziale 4. „Działalność wydawnicza i upowszechnieniowa” znajdowały się informacje w zakresie działalności wydawniczej Instytutu, promocji, upowszechniania i popularyzacji osiągnięć naukowych i naukowo-technicznych, roli Instytutu w wymianie wiedzy i innowacji w ramach Systemu Wiedzy i Innowacji Rolniczych AKIS²⁹ i działań na rzecz wzmocnienia transferu wiedzy i innowacji do praktyki poprzez współpracę z doradztwem, szkołami rolniczymi, przedsiębiorcami i rolnikami, ochrony własności intelektualnej, działalności brokera innowacji oraz ochrony własności intelektualnej. W rozdziale 5 znajdował się szczegółowy wykaz publikacji pracowników Instytutu.

Dyrektor Instytutu wyjaśnił, że sprawozdawczość zewnętrzna Instytutu była realizowana zgodnie z zapisami podpisanych umów i określonymi wzorami formularzy sprawozdawczych.

(akta kontroli str. 794-813)

²⁸ Regulacje zostały wprowadzone zarządzeniem Dyrektora Instytutu nr 020-16/2022 z 4 kwietnia 2022 r. We wcześniejszym okresie procedurę wnioskowania o nowe tematy statutowe rozpoczynało pismo Dyrektora w przedmiotowej sprawie.

²⁹ Ang. Agricultural Knowledge and Innovation System, AKIS.

1.4. W Instytucie nie określono pisemnych zasad postępowania przy kwalifikowaniu wyników badań naukowych i prac rozwojowych do wdrożenia.

Dyrektor Instytutu wyjaśnił, że w zdecydowanej mierze o kwalifikacji wyników badań naukowych i prac rozwojowych do wdrożenia decydowały warunki konkursów projektowych, w ramach których prowadzone były prace.

W latach 2020–2023 (I kwartał) wdrożenia wyników badań naukowych i prac rozwojowych Instytutu miały charakter gospodarczy i społeczny, tj. prowadzono System Monitoringu Suszy Rolniczej, monitoring stanu zalań, podtopień, ekoschemat dotyczący retencjonowania wody na trwałych użytkach zielonych oraz pakiety/interwencje przyrodnicze³⁰. Trafiły również do praktyki rolniczej w postaci prac eksperckich, spotkań, wydań książkowych, poradników, metodyk, zaleceń, instrukcji, ulotek itp. Wyniki badań naukowych i prac rozwojowych Instytutu nie były jednak przedmiotem komercjalizacji i Instytut nie osiągał przychodów z ich wdrażania.

Dyrektor Instytutu wyjaśnił, że zakłady naukowe Instytutu w dużej części realizowały badania podstawowe, które posiadały istotny wpływ na innowacyjność kraju, jednak osiągnięte w ich ramach wyniki były trudne do wdrożenia i charakteryzowały się niskim poziomem gotowości technologicznej³¹. Ponadto Dyrektor Instytutu wyjaśnił, że Instytut prowadzi szereg różnych działań mających ogromne przełożenie na szeroko pojętą gospodarkę kraju, jednak z uwagi na charakter prowadzonych prac badawczych w Instytucie i odbiorcę (głównie rozproszonego rolnika), nie zawsze wiązało się to z wymiernym efektem finansowym.

(akta kontroli str. 814-829)

W okresie objętym kontrolą w Instytucie podjęto działania mające na celu komercjalizację wyników badań naukowych poprzez udzielenie licencji na wytwarzanie kwalifikowalnego materiału siewnego kapusty pastewnej odmiany Boma oraz, w ramach współwłasności z Uniwersytetem Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, preparat do nawożenia roślin bobowatych. Dotychczas nie uzyskano jednak przychodów z tego tytułu³². W okresie tym osiągnięto przychody z tytułu sprzedaży usług naukowo-badawczych, tj. nasion tytoniu i sadzonek chmielu, warstw mapy glebowo-rolniczej, poprzez udzielenie licencji na sprzedaż 1149 szt. szczepionek nitragina oraz 50 szt. licencji na dostęp do programów komputerowych. Przychody te wyniosły 403,1 tys. zł, a poniesione koszty 212,3 tys. zł.

W latach 2020–2023 (I kwartał) Instytut udostępniał nieodpłatnie poprzez stronę internetową Instytutu efekty realizacji zadań zleconych przez Ministra RiRW w ramach dotacji celowej³³ oraz prowadzenia Systemu Monitoringu Suszy Rolniczej³⁴. W okresie objętym kontrolą Dyrektor Instytutu odrzucił trzy wnioski o nieodpłatne udostępnienie własności intelektualnej Instytutu dotyczące map glebowo-rolniczych. Przyczyną odmowy był brak podstawy prawnej zobowiązującej Instytut do nieodpłatnego udostępnienia.

W latach 2020–2023 (I kwartał) w Instytucie nie utworzono funduszu wdrożeń, o którym mowa w art. 19 ust. 2 pkt 3 ustawy o instytutach badawczych³⁵.

³⁰ Dotyczy wdrażania Działania rolno-środowiskowo-klimatycznego w ramach PROW 2014–2020 oraz Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023–2027. Opracowanie i prowadzenie systemów monitorowania służyło wypłacie płatności obszarowej przez ARiMR.

³¹ Wg metodyki Technology Readiness Levels - TRL.

³² Zgodnie z umową w okresie wdrożenia do sprzedaży preparatu przez podmiot, któremu udzielono licencji, nie pobiera się opłaty prowizyjnej.

³³ <https://www.iung.pl/dotacja-celowa-2022/>

³⁴ <https://susza.iung.pulawy.pl/>

³⁵ Zgodnie z art. 19 ust. 2 pkt 3 ustawy o instytutach badawczych Instytut może tworzyć fundusz wdrożeń.

Dyrektor Instytutu wyjaśnił, że IUNG-PIB w Puławach dokłada starań, aby pozyskać zewnętrzne środki projektowe, stanowiące odpowiednik funduszu wdrożeń. Przykładem może być projekt AgriBioFood IUNG PULS 4.0, w ramach którego zespoły naukowe Instytutu uzyskały środki do 100 tys. zł netto na realizację prac przedwdrożeniowych, charakteryzujących się wysokim potencjałem komercjalizacyjnym.

(akta kontroli str. 814-829)

1.5. W latach 2020–2023 (I kwartał) Instytut, wraz z Uniwersytetem Warmińsko-Mazurskim w Olsztynie, Uniwersytetem Medycznym w Lublinie, Instytutem Technologiczno - Przyrodniczym - Państwowym Instytutem Badawczym, Siecią Badawczą Łukasiewicz oraz czterema podmiotami gospodarczymi, dokonał zgłoszeń o udzielenie ochrony na wynalazki i wzory użytkowe w procedurze krajowej. W okresie tym dokonano 10 zgłoszeń o udzielenie ochrony na wynalazek, z tego siedem w 2020 r. i trzy w 2022 r. W wyniku zgłoszeń w 2022 r. uzyskano pięć patentów na wynalazki, które dotyczyły zastosowania ekstraktów roślinnych z kory i drewna topoli i wierzby wiciowej do wytwarzania preparatu w leczeniu pasożytów ludzi i zwierząt oraz zastosowanie ekstraktów nadkrytycznych z roślin z rodzaju *Miscanthus* do wytwarzania preparatów o działaniu niceniobójczym, przeciwwirusowym, wirusobójczym i przeciwnowotworowym. Pozostałe pięć zgłoszeń wynalazków dotyczących wytwarzania otoczki ochronnej na nasionach soi, sposobu ekstrakcji substancji polarnych pochodzenia roślinnego, sposobu wytwarzania produktu do pielęgnacji skóry zwierząt, hydrożelu pielęgnacyjnego dla zwierząt oraz sposobu obniżenia właściwości alergizujących białek pszenicy ozimej, było w trakcie procedowania w Urzędzie Patentowym RP.

W 2021 r. dokonano również czterech zgłoszeń o udzielenie ochrony na wzory użytkowe. W 2023 r. uzyskano prawo ochronne dotyczące platformy siłującej do korowania roślin. Pozostałe trzy zgłoszenia dotyczące multisensorycznej głowicy do pomiaru stężenia gazów w powietrzu, suszarni do suszenia biomasy oraz cennych surowców biomasowych i biomasy pochodzącej z innych źródeł, były w trakcie procedowania w Urzędzie Patentowym RP.

Ponadto Instytut dokonał samodzielnie dwóch zgłoszeń o udzielenie ochrony na znaki towarowe, po jednym w latach 2021–2022. W tych samych latach Instytut uzyskał prawo ochronne dotyczące znaków: „Ekologiczne Doświadczalnictwo Odmianowe (EDO)” oraz „IUNG”.

(akta kontroli str. 833-854)

Dyrektor Instytutu wyjaśnił, że uzyskane przez Instytut wraz z innymi jednostkami patenty oraz prawo ochronne, znajdowały się w ofercie rynkowej i nie zostały dotychczas skomercjalizowane.

W latach 2020–2023 (I kwartał) Instytut nie prowadził postępowań sądowych bądź pozasądowych w sprawach o ochronę własności intelektualnej oraz nie dokonywał odpłatnego lub nieodpłatnego przenoszenia prawa do wyników badań na rzecz innych podmiotów.

(akta kontroli str. 855-857)

1.6. Zgodnie z ustawą z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce³⁶, dalej ustawa Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, ewaluację jakości działalności naukowej Instytutu przeprowadza Komisja Ewaluacji Nauki na podstawie danych zawartych w Zintegrowanym Systemie Informacji o Szkolnictwie Wyższym i Nauce

³⁶ Dz. U. z 2023 r. poz. 742, ze zm.

POL-on. W okresie objętym kontrolą Instytut posiadał kategorię naukową A w dyscyplinie rolnictwo i ogrodnictwo.

(akta kontroli str. 858-885)

1.7. W latach 2020–2023 (I kwartał) Instytut wykonywał szczególnie ważne zadania dla planowania i realizacji polityki państwa o charakterze ciągłym, o których mowa w art. 22 pkt 2 ustawy o instytutach badawczych. Miało to odzwierciedlenie w zadaniach realizowanych w ramach dwóch programów wieloletnich, dotacji celowej MRiRW w roku 2021 i 2022 oraz corocznie realizowanych umowach i decyzjach finansowanych z budżetu MRiRW³⁷.

(akta kontroli str. 886-905)

1.8. W latach 2020–2023 (I kwartał) Instytut otrzymał od Ministra RiRW środki dotacji na realizację dwóch programów wieloletnich pn.: „Wspieranie działań w zakresie ochrony i racjonalnego wykorzystania rolniczej przestrzeni produkcyjnej w Polsce oraz kształtowania jakości surowców roślinnych na lata 2016–2020”³⁸, dalej program wieloletni dotyczący rolniczej przestrzeni produkcyjnej i kształtowania jakości surowców roślinnych, oraz pn.: „Zwiększenie wykorzystania krajowego białka paszowego dla produkcji wysokiej jakości produktów zwierzęcych w warunkach zrównoważonego rozwoju”³⁹.

Badaniem objęto umowę dotacji celowej Ministra RiRW na realizację 16 zadań zleconych w 2020 r.⁴⁰ w ramach programu wieloletniego dotyczącego rolniczej przestrzeni produkcyjnej i kształtowania jakości surowców roślinnych, o wartości 8438 tys. zł. W wyniku realizacji zadań uzyskano efekty rzeczowe w postaci m.in. publikacji, ekspertyz, opracowań, opinii, materiałów konferencyjnych, konferencji naukowych, referatów, warsztatów naukowych oraz baz danych. Koszty poniesiono w wysokości 8291,7 tys. zł, z czego 5299 tys. zł, tj. 63,9%, stanowiły wynagrodzenia wraz z pochodnymi, a 2992,7 tys. zł, tj. 36,1%, przeznaczano m.in. na materiały, wyposażenie, usługi obce oraz koszty pośrednie. Na podstawie próby 10 dowodów księgowych potwierdzono, że ich opisy zawierały m.in. adnotację o numerze konta księgowego służącego do ewidencjonowania kosztów ze środków dotacji oraz właściwe oznaczenia dotyczące umowy. Wydatki te zostały prawidłowo odzwierciedlone w ewidencji finansowo-księgowej. Niewykorzystane środki, w wysokości 146,3 tys. zł zostały terminowo zwrócone na wskazany w umowie rachunek bankowy. Realizacja umowy nie była objęta kontrolą na miejscu MRiRW. Rozliczenie końcowe z wykonania zadań zostało zatwierdzone przez Sekretarza Stanu w MRiRW w dniu 10 lutego 2021 r.

W latach 2020–2023 (I kwartał) Instytut otrzymał od Ministra Edukacji i Nauki, dalej Minister EiN, subwencje na utrzymanie i rozwój potencjału badawczego. W 2020 r. Instytut otrzymał środki w wysokości 6534,6 tys. zł⁴¹, w 2021 r. – 6632,6 tys. zł⁴², a w 2022 r. – 6765,3 tys. zł⁴³. Środki, które wykorzystano w całości, przeznaczono na działalność statutową Instytutu. Sprawozdania z wykorzystania subwencji zostały złożone w terminie przez Instytut, tj. do 30 czerwca danego roku i zatwierdzone

³⁷ Dotyczy m.in. corocznych umów na prowadzenie System Monitoringu Suszy Rolniczej oraz zadań formułowanych w departamentach MRiRW dotyczących wsparcia merytorycznego w podejmowaniu decyzji wprowadzających określone dyrektywy UE lub zarządzenia Ministra RiRW.

³⁸ Program ustanowiony uchwałą nr 223/2015 Rady Ministrów z dnia 15 grudnia 2015 r., zmienioną uchwałą nr 132/2019 Rady Ministrów z dnia 28 października 2019 r.

³⁹ Program ustanowiony uchwałą Rady Ministrów nr 222/2015 z dnia 15 grudnia 2015 r.

⁴⁰ Umowa nr KS.ng.832.2.2020 z 7 maja 2020 r.

⁴¹ Komunikat zamieszczony w BIP Ministra NiSW z 9 czerwca 2020 r.

⁴² Komunikat zamieszczony w BIP Ministra EiN z 29 kwietnia 2021 r.

⁴³ Komunikat zamieszczony w BIP Ministra EiN z 6 maja 2022 r.

18 czerwca 2021 r. i 24 sierpnia 2022 r. w systemie POL-on 2.0. Ministerstwa Edukacji i Nauki.

W okresie objętym kontrolą Instytut złożył trzy wnioski do Ministra EiN o środki finansowe na realizację inwestycji związanych z kształceniem i działalnością naukową. Instytutowi przyznano dwie dotacje celowe o wartości 1360 tys. zł, z czego 710 tys. zł na modernizację i dostosowanie pomieszczeń dla zbiorów archiwalnych IUNG-PIB⁴⁴, dalej umowa na dostosowanie pomieszczeń archiwum, oraz 650 tys. zł na serwerownię ośrodka sieci komputerowej PULMAN.

Badaniem prawidłowości wykonania i rozliczenia dotacji objęto umowę na dostosowanie pomieszczeń archiwum. Środki przeznaczono głównie na szafy dla map, regały przejezdne, roboty budowlane oraz oprogramowanie do zarządzania zasobami. Ze środków dotacji wydatkowano 702,6 tys. zł. Niewykorzystane środki, w wysokości 7,4 tys. zł, zostały zwrócone na wskazany w umowie rachunek bankowy. Raport końcowy z realizacji inwestycji został oceniony pozytywnie i zatwierdzony przez Ministra EiN.

W okresie objętym kontrolą Instytut nie realizował zadań zleconych przez Ministra RiRW na podstawie art. 37 ust. 1 oraz art. 37 ust. 1a ustawy o instytutach badawczych.

W latach 2020–2023 (I kwartał) Dyrektor Instytutu podawał do informacji publicznej na stronie internetowej⁴⁵ roczne sprawozdanie finansowe oraz informacje o zarządzaniu składnikami mienia trwałego Instytutu, co było zgodne z art. 37 ust. 3 ustawy o instytutach badawczych.

(akta kontroli str. 906-1022)

1.9. Zatrudnienie pracowników Instytutu, według stanu na koniec każdego roku okresu objętego kontrolą, w 2020 r. wyniosło 381,3 etatów, w 2021 r. – 373,5 etatu, w 2022 r. – 369,6 etatu oraz w 2023 r. (I kwartał) – 370,3 etatu.

Zatrudnienie pracowników naukowych w Instytucie utrzymywało się na stałym poziomie i w 2020 r. wyniosło 70,5 etatów, tj. 18,5% ogólnej liczby etatów, w 2021 r. – 62,3, tj. 16,7%, w 2022 r. – 63,9, tj. 17,3% oraz w 2023 r. (I kwartał) – 73, tj. 19,7%. Zatrudnienie pracowników badawczo-technicznych w Instytucie wykazywało tendencje rosnącą i w 2020 r. wyniosło 20 etatów, tj. 5,2% ogólnej liczby etatów, w 2021 r. – 25, tj. 6,7%, w 2022 r. – 29, tj. 7,8% oraz w 2023 r. (I kwartał) – 29,9, tj. 8,1%.

Koszt wynagrodzeń pracowników Instytutu w 2020 r. wyniósł 28 655,2 tys. zł, w 2021 r. – 28 886,4 tys. zł, w 2022 r. – 32 830,7 tys. zł, a w 2023 r. (I kwartał) – 9576,2 tys. zł. Koszt wynagrodzeń pracowników naukowych w 2020 r. wyniósł 7740,2 tys. zł, tj. 27% kosztów wynagrodzeń pracowników Instytutu ogółem, w 2021 r. – 7083,4 tys. zł, tj. 24,5%, w 2022 r. – 8509,9 tys. zł, tj. 25,9% i w 2023 (I kwartał) – 2635,9 tys. zł, tj. 27,5%. Średnie wynagrodzenie pracowników naukowych w 2020 r. wyniosło 9,1 tys. zł, w 2021 r. – 9,5 tys. zł, w 2022 r. – 11,1 tys. zł i w 2023 (I kwartał) – 12 tys. zł.

Koszt wynagrodzeń pracowników badawczo-technicznych w 2020 r. wyniósł 1647 tys. zł, tj. 5,7% kosztów wynagrodzeń pracowników Instytutu ogółem, w 2021 r. – 2232,3 tys. zł, tj. 7,7%, w 2022 r. – 2771,8 tys. zł, tj. 8,4% i w 2023 (I kwartał) – 728,2 tys. zł, tj. 7,6%. Średnie wynagrodzenie pracowników badawczo-

⁴⁴ Umowa nr 7180/IB/SN/2021 z 20 października 2021 r.

⁴⁵ <https://www.gov.pl/web/rolnictwo/sprawozdania-finansowe-instytutow-badawczych>.

technicznych w 2020 r. wynosiło 6,9 tys. zł, w 2021 r. – 7,4 tys. zł, w 2022 r. – 8 tys. zł i w 2023 (I kwartał) – 8,1 tys. zł.

Według stanu na 31 marca 2023 r. średnia wieku pracowników naukowych zatrudnionych w pełnym wymiarze czasu pracy na stanowisku profesora wynosiła 61,6 lat, na stanowisku profesora Instytutu 55,5 lat, na stanowisku adiunkta wynosiła 49,6 lat oraz na stanowisku asystenta 41,3 lat. Wiek emerytalny osiągnęło 15 pracowników naukowych, tj. 20,5% ogółu zatrudnionych pracowników naukowych, z tego 11 kobiet i czterech mężczyzn. Do osiągnięcia wieku emerytalnego zbliżało się kolejnych 11 pracowników naukowych, z tego pięć kobiet i sześciu mężczyzn.

(akta kontroli str. 1023-1034)

Dyrektor Instytutu wyjaśnił, że w celu zapewnienia warunków do kontynuacji prowadzenia badań i funkcjonowania Instytutu w kontekście przejścia części pracowników naukowych na emeryturę, w latach 2020–2023 (I kwartał) w zależności od potrzeb, zatrudniano młode osoby na stanowiskach nienaukowych, które po zbudowaniu odpowiedniego potencjału i rozpoczęciu ścieżki rozwoju zawodowego ukierunkowanego na pracę naukową, rozpoczynały przewody doktorskie. Ponadto Dyrektor Instytutu wyjaśnił, że w okresie objętym kontrolą stopień doktora uzyskało osiem osób zatrudnionych na stanowiskach nienaukowych, a 14 miało wszczęty przewód doktorski. Dodatkowo w Instytucie zatrudniono dwie osoby, które ukończyły studia doktoranckie prowadzone w latach 2020–2022. Dodatkowym zasobem kadr dla Instytutu mogą być również pięcioro doktorantów planowanych do zatrudnienia w projektach badawczych oraz będących słuchaczami Szkoły Doktorskiej.

(akta kontroli str. 1035-1038)

1.10. W latach 2020–2023 (I kwartał) ogłoszono i rozstrzygnięto osiem konkursów na zatrudnianie pracowników naukowych, z tego w 2020 r. jeden na stanowisko profesora i trzy na stanowisko asystenta, w 2022 r. dwa na stanowisko adiunkta oraz w 2023 (I kwartał) jedno na stanowisko profesora i jedno na stanowisko asystenta.

Kontrolą zgodności przeprowadzonych konkursów z obowiązującymi regulacjami objęto dwa konkursy na zatrudnianie pracowników naukowych, z tego konkurs z 2020 r. na stanowisko profesora w Zakładzie Herbolgii i Technik Uprawy Roli⁴⁶ oraz konkurs z 2022 r. na stanowisko adiunkta w Zakładzie Biochemii i Jakości Plonów⁴⁷. Do przeprowadzenia konkursów zastosowanie miały art. 43 ustawy o instytutach badawczych, §13 statutu Instytutu i regulacje wewnętrzne dotyczące zasad i kryteriów zatrudniania na stanowiskach naukowych i badawczo-technicznych, dalej regulacje wewnętrzne dotyczące zasad zatrudniania⁴⁸, oraz zasad i trybu przeprowadzania konkursów na stanowiska naukowe, dalej regulacje wewnętrzne dotyczące zasad konkursów⁴⁹. Ogłoszenia o konkursach zostały opublikowane na stronie Instytutu, Biuletynie Informacji Publicznej MNiSW/MEiN oraz na platformie informacyjnej dla naukowców Euraxes. Do przeprowadzenia konkursów powołano pięcioosobowe komisje. W konkursie na stanowisko profesora wpłynęły dwie oferty, w tym jedna spełniła wymogi formalne, a w konkursie na stanowisko adiunkta wpłynęło cztery oferty, w tym jedna spełniła wymogi formalne. Kandydaci biorący udział w postępowaniu, których oferty zostały odrzucone, zostali poinformowani o przyczynach odrzucenia ich ofert. W wyniku przeprowadzonych rozmów

⁴⁶ Konkurs ogłoszony 21 lutego 2020 r.

⁴⁷ Konkurs ogłoszony 17 maja 2022 r.

⁴⁸ Dokument w wersjach wprowadzonych zarządzeniami Dyrektora Instytutu: nr 002-12/2018 z 12 kwietnia 2018 r. zmieniony zarządzeniem nr 020.35/2019 z 1 października 2019 r. oraz zarządzeniem nr 020-43/2020 z 29 czerwca 2020 r.

⁴⁹ Dokument w wersjach wprowadzonych zarządzeniami Dyrektora Instytutu: nr 002-9/2018 z 6 kwietnia 2018 r. oraz nr 020-31/2020 z 24 czerwca 2020 r.

kwalifikacyjnych z kandydatami, którzy spełnili wymogi formalne, komisje zarekomendowały Dyrektorowi Instytutu zatrudnienie obu kandydatów. Z posiedzeń komisji sporządzone zostały protokoły, które zostały podpisane przez wszystkich jej członków. W wyniku badania potwierdzono zgodność kryteriów i trybu przeprowadzania i ogłaszania konkursów oraz warunków określonych w ogłoszeniach o konkursie, w tym prawidłowość działań komisji i oceny formalnej dokumentacji kandydatów z obowiązującymi regulacjami.

(akta kontroli str. 1039, 1100-1101)

1.11. W latach 2020–2023 (I kwartał) pracownicy naukowcy zatrudnieni w Instytucie na stanowisku profesora posiadali tytuł naukowy profesora, na stanowisku adiunkta posiadali co najmniej stopień doktora oraz na stanowisku asystenta, posiadali co najmniej tytuł zawodowy magistra. Było to zgodne z art. 43 ust. 3-5 ustawy o instytutach badawczych. Pracownicy badawczo-techniczni zatrudnieni w Instytucie posiadali wykształcenie wyższe, co było zgodne z art. 49 ust. 2 ustawy o instytutach badawczych. Dodatkowo pracownicy badawczo-techniczni zatrudnieni w Instytucie na stanowisku starszego specjalisty i głównego specjalisty posiadali stopień naukowy doktora, co było zgodne z regulacjami wewnętrznymi dotyczącymi zasad zatrudniania.

(akta kontroli str. 1040-1061)

W regulacjach wewnętrznych Instytutu zostały określone tryb i zasady dokonywania okresowej oceny dorobku naukowego i technicznego pracowników naukowych i badawczo-technicznych zatrudnionych w Instytucie⁵⁰, dalej regulamin okresowej oceny dorobku naukowego i technicznego.

W wyniku badania stwierdzono, że Rada Naukowa Instytutu dokonywała oceny pracowników naukowych i badawczo-technicznych, którzy podlegali ocenie, nie rzadziej niż raz na cztery lata. Było to zgodne z art. 44 ust. 3 i 4 ustawy o instytutach. Zgodnie z § 4 ust. 1 regulaminu okresowej oceny dorobku naukowego i technicznego, ocena miała charakter parametryczny i była przeprowadzana na podstawie rocznych kart oceny pracownika, które obejmowały obszary aktywności w zakresie osiągnięć naukowych i twórczych, potencjału naukowego, efektów materialnych działalności naukowej oraz innych form aktywności. W ostatniej ocenie dorobku naukowego i technicznego pracowników naukowych, spośród 69 osób podlegających ocenie, 55 otrzymało ocenę pozytywną, tj. 79,7%, 10 ocenę wyróżniającą, tj. 14,5%, a cztery ocenę negatywną, tj. 5,8%. Przyczyną negatywnych ocen pracowników naukowych były niskie osiągnięcia w ocenianych obszarach, w tym w przypadku dwóch pracowników miało to związek z dłuższą absencją⁵¹. W ostatniej ocenie dorobku naukowego i technicznego pracowników badawczo-technicznych, spośród 14 osób podlegających ocenie, 12 otrzymało ocenę pozytywną, jedna wyróżniającą oraz jedna negatywną. Przyczyną negatywnej oceny były niskie osiągnięcia w ocenianych obszarach spowodowane krótkim okresem zatrudnienia w ocenianej grupie⁵².

(akta kontroli str. 1040-1061)

Zgodę Dyrektora Instytutu na dodatkowe zatrudnienie w ramach stosunku pracy poza Instytutem lub prowadzenie działalności gospodarczej, wg stanu na 31 marca 2023 r. posiadało 10 pracowników, z tego siedmiu pracowników naukowych i trzech pracowników inżynieryjno-technicznych.

⁵⁰ Dokument wprowadzony zarządzeniem Dyrektora Instytutu nr 020-25/2021 z 29 czerwca 2021 r.

⁵¹ Jeden z dwóch pracowników złożył do Dyrektora Instytutu odwołanie, które zostało uznane.

⁵² Pracownik złożył do Dyrektora Instytutu odwołanie, które zostało uznane.

Kierownik ds. kadr wyjaśnił, że godziny, w których dodatkowa praca miała być wykonywana, zostały wskazane we wniosku dotyczącym wyrażenia zgody na dodatkowe zatrudnienie. W pozostałych przypadkach opis i charakter pracy dodatkowej, o którą wnioskowali pracownicy, nie wskazywał na ryzyko kolizji z wykonywanymi obowiązkami służbowymi w Instytucie.

(akta kontroli str. 1066-1079, 1100-1101)

Stwierdzona
nieprawidłowość

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następującą nieprawidłowość:

Na dzień 31 marca 2023 r., Dyrektor Instytutu nie zawarł dwóch umów o zakazie konkurencji z pracownikami naukowymi. Było niezgodne z art. 47 ust. 5 ustawy o instytutach badawczych.

Kierownik ds. kadr wyjaśniła, że przyczyną braku zawarcia umów o zakazie konkurencji było przeoczenie.

Do zakończenia czynności kontrolnych Dyrektor Instytutu zawarł brakujące umowy.

(akta kontroli str. 1066-1086, 1100-1101)

Opis stanu
faktycznego

Dyrektor Instytutu wyjaśnił, że w latach 2020–2023 (I kwartał), w odniesieniu do pracowników naukowych, dla których zatrudnienie w Instytucie było podstawowym miejscem pracy, nie stwierdzono przypadków, o których mowa w art. 47 ust. 1 ustawy o instytutach, tj. wykonywania dodatkowego zatrudnienia w ramach stosunku pracy lub prowadzenia działalności gospodarczej, bez uzyskania wcześniejszej zgody Dyrektora Instytutu. Ponadto Dyrektor Instytutu wyjaśnił, że w odniesieniu do pracowników naukowych nie stwierdzono przypadków, o których mowa w art. 47 ust. 6 ustawy o instytutach, tj. wykonywania działalności konkurencyjnej wobec Instytutu.

W okresie objętym kontrolą wyniki badań naukowych i prac rozwojowych Instytutu nie były wykorzystywane przez pracowników w przedsięwzięciach realizowanych poza działalnością Instytutu.

(akta kontroli str. 1062-1065)

W latach 2020–2023 (I kwartał) Dyrektor Instytutu realizował jednocześnie zadania pracownika naukowego w Instytucie, uczestnicząc w realizacji dwóch projektów zagranicznych, tj. BioEcon i BIOEASTsUP, uzyskując z tego tytułu wynagrodzenie. Dyrektor Instytutu pełnił w nich rolę kierownika sprawując merytoryczną koordynację nad realizacją projektów.

(akta kontroli str. 1094-1099)

Z dniem 2 października 2019 r. Minister RiRW powołał w Instytucie zastępcę dyrektora ds. naukowych w zakresie badań nad produkcją roślinną oraz zastępcę dyrektora ds. naukowych w zakresie badań środowiskowych, co było to zgodne z art. 27 ust. 1 ustawy o instytutach badawczych. Według stanu na dzień powołania na stanowisko zastępców dyrektora ds. naukowych, osoby spełniały wymogi dotyczące posiadania tytułu naukowego, o którym mowa w 27 ust. 2 ustawy o instytutach badawczych.

(akta kontroli str. 667-692 plik 28)

W Instytucie nie powołano stanowiska sekretarza naukowego, o którym mowa w art. 27 ust. 3 pkt 1 ustawy o instytutach badawczych.

(akta kontroli str. 1100-1101)

1.12. W latach 2020–2023 (I kwartał) w Instytucie prowadzone były studia doktoranckie, które przygotowywały do uzyskania stopnia doktora nauk rolniczych w dziedzinie nauk rolniczych, w dyscyplinie rolnictwo i ogrodnictwo⁵³. Prowadzono również kształcenie w Szkole Doktorskiej Nauk Ścisłych i Przyrodniczych, dalej Szkoła Doktorska⁵⁴, m.in. w dyscyplinie naukowej rolnictwo i ogrodnictwo. W okresie objętym kontrolą stopień naukowy doktora nadano 10 osobom, z tego dziewięciu pracownikom Instytutu, a stopień naukowy doktora habilitowanego dziewięciu osobom, z których wszyscy byli pracownikami Instytutu.

(akta kontroli str. 1102-1135)

Badaniem objęto uchwały oraz decyzje Rady Naukowej Instytutu ws. nadania stopni naukowych w dyscyplinie rolnictwo i ogrodnictwo, z czego jedną ws. nadania stopnia doktora⁵⁵ oraz dwie ws. nadania stopnia doktora habilitowanego⁵⁶. W wyniku badania stwierdzono, że w uchwałach i decyzjach Rady Naukowej zastosowano prawidłowe podstawy prawne, zgodne ze stanem prawnym obowiązującym na dzień nadania tytułów naukowych.

(akta kontroli str. 1136-1143)

W latach 2020–2023 (I kwartał) w Instytucie prowadzono również studia podyplomowe na kierunku Rolnictwo Ekologiczne, na które przyjęto 143 osoby, a świadectwo ukończenia wydano 141 osobom. Prowadzono również studia podyplomowe na kierunku Gleboznawstwo, Gleboznawcza Klasyfikacja Gruntów i Kartografia Gleb, na które przyjęto 210 osób, a świadectwo ukończenia wydano 136 osobom.

W okresie objętym kontrolą przeprowadzono również szkolenie dotyczące map glebowo-rolniczych dla pracowników Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii.

W latach 2020–2023 (I kwartał), w związku z realizowanymi formami kształcenia, Instytut osiągnął zysk w wysokości 372,3 tys. zł.

(akta kontroli str. 1102-1135)

1.13. W latach 2020–2023 (I kwartał) w Instytucie wszczęto 43 kontrole zewnętrzne, z tego siedem w IUNG-PIB w Puławach i 36 w RZD. W IUNG-PIB w Puławach przeprowadzono cztery kontrole Państwowego Powiatowego Inspektoratu Sanitarnego w Puławach, dalej PPIS, w zakresie kontroli warunków pracy, dwie kontrole MRiRW dotyczące wykonywania zadań obronnych i wybranych zagadnień funkcjonowania Instytutu oraz jedną kontrolę NIK dotyczącą wykonania budżetu państwa w 2019 r. Zalecenia pokontrolne wydano w wyniku kontroli PPIS, które dotyczyły przeprowadzenia badań i pomiarów czynników szkodliwych dla zdrowia występujących na stanowisku pracownik pomocniczy (gospodarczy) przy obsłudze urządzeń mechanicznych do koszenia i podkaszania trawników oraz zapewnienia wentylacji mechanicznej w pomieszczeniu do przechowywania sprzętu do koszenia oraz paliw do tego sprzętu. Instytut wykonał zalecenia⁵⁷. Zalecenia pokontrolne wydano również w wyniku kontroli MRiRW dotyczącej wykonywania zadań obronnych. Realizacja dwóch zaleceń była w trakcie realizacji.

⁵³ W związku z reformą szkolnictwa wyższego i zastąpieniem studiów doktoranckich kształceniem doktorantów w szkołach doktorskich, ostatni student studiów doktoranckich ukończył je 31 stycznia 2023 r.

⁵⁴ Szkoła doktorska, utworzona 23 kwietnia 2019 r., była prowadzona przez Uniwersytet Marii Curie Skłodowskiej (lider) w partnerstwie z IUNG-PIB w Puławach, Instytutem Agrofizyki im. Bohdana Dobrzańskiego Polskiej Akademii Nauk w Lublinie oraz Instytutem Katalizy i Fizykochemii Powierzchni im. Jerzego Habera Polskiej Akademii Nauk w Krakowie.

⁵⁵ Uchwała Rady Naukowej Instytutu nr 53/2020 z 21 września 2020 r.

⁵⁶ Uchwała Rady Naukowej Instytutu nr 12/2021 i decyzja nr 1/2021 z 30 marca 2021 r. oraz Uchwała Rady Naukowej Instytutu nr 7/2022 i decyzja nr 1/2022 z 21 marca 2022 r.

⁵⁷ Protokół nr ONS-HP.9020.1.113.2021 z kontroli sprawdzającej wykonanie obowiązków zawartych w decyzji z 6 września 2021 r.

W okresie objętym kontrolą w Instytucie przeprowadzono również dziewięć audytów zewnętrznych, z tego cztery audyty Polskiego Centrum Akredytacji w zakresie wymagań dotyczących kompetencji Głównego Laboratorium Analiz Chemicznych, dwa audyty energetyczne⁵⁸, audyt bezpieczeństwa Informacji⁵⁹, audyt wdrażania innowacji i transferu technologii⁶⁰ oraz audyt projektu BioEcon⁶¹.

W latach 2020–2023 (I kwartał) nie wpłynęły skargi dotyczące działalności Instytutu.

(akta kontroli str. 1144-1188)

OCENA CZĄSTKOWA

Zakres działalności naukowej, rozwojowej i wdrożeniowej był zgodny ze statutem Instytutu i zbieżny m.in. ze Strategią na Rzecz Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa do roku 2030. W związku z rosnącymi kosztami prowadzenia badań naukowych, podjęto skuteczne działania na rzecz zwiększenia liczby realizowanych projektów zagranicznych. W regulacjach wewnętrznych Instytutu nie zawarto definicji dotyczących przystosowania wyników badań naukowych i prac rozwojowych do potrzeb praktyki oraz ich wdrażania, jednak aspekty te zostały uwzględnione w przy wyborze tematów badawczych do realizacji w ramach działalności statutowej oraz w warunkach konkursów projektowych. Wyniki badań naukowych i prac rozwojowych były wykorzystywane w praktyce społeczno-gospodarczej, jednak nie były one przedmiotem komercjalizacji i Instytut nie osiągał przychodów z ich wdrażania. Instytut wykonywał w sposób ciągle szczególnie ważne zadania dla planowania i realizacji polityki państwa. Otrzymane dotacje celowe i subwencje, zostały wykorzystane zgodnie z warunkami określonymi w umowach zawartych z udzielającymi je podmiotami. Spełnione zostały wymogi dotyczące konkursów na zatrudnienie pracowników naukowych i badawczo-technicznych oraz posiadania przez nich odpowiednich kwalifikacji. Okresowa ocena dorobku naukowego i technicznego pracowników naukowych i badawczo-technicznych była przeprowadzana nie rzadziej niż raz na cztery lata i obejmowała podlegające jej osoby. W okresie objętym kontrolą utrzymano kategorię naukową A Instytutu oraz wykorzystywano uprawnienia do nadawania stopni naukowych.

Stwierdzona nieprawidłowość dotyczyła niezawarcia dwóch umów o zakazie konkurencji z pracownikami naukowymi.

OBSZAR

2. Gospodarka finansowa i zarządzanie majątkiem instytutu.

Opis stanu faktycznego

2.1. Wykonanie przychodów ogółem Instytutu w 2020 r. wyniosło 64 775,5 tys. zł, tj. 94,9% planu, w 2021 r. – 73 954,7 tys. zł, tj. 109,9%, w 2022 r. – 79 579,2 tys. zł, tj. 104,9%.

Dyrektor Instytutu oraz Główna Księgowa Instytutu wyjaśnili, że niewykonanie przychodów w 2020 r. spowodowane było ograniczeniem działalności Instytutu w związku z pandemią COVID-19, a przekroczenie planów w roku 2021 i 2022 wynikało z uzyskania większych niż zakładano przychodów z realizacji projektów, dopłat i sprzedaży towarów oraz usług, w tym z tytułu najmu.

⁵⁸ W wyniku audytu wydano rekomendacje dotyczące termomodernizacji części obiektów.

⁵⁹ W wyniku audytu wydano rekomendacje dotyczące zakupu stosownego oprogramowania oraz uzupełniania rekomendowanej dokumentacji dotyczącej bezpieczeństwa informacji.

⁶⁰ W wyniku audytu wydano rekomendacje dotyczące m.in. aktualizacji regulaminu zarządzania prawami autorskimi, prawami pokrewnymi i prawami własności przemysłowej oraz zasad komercjalizacji w Instytucie, wprowadzenia funduszu komercjalizacyjnego, utworzenie podstrony dedykowanej transferowi technologii, wyposażenie procesu komercjalizacji w niezbędne zasoby ludzkie,

⁶¹ Projekt zagraniczny pn. „Nowe strategie dotyczące biogospodarki w Polsce”, finansowany ze środków UE w ramach programu Horyzont 2020.

Zrealizowane przychody Instytutu z działalności podstawowej w 2020 r. wyniosły 37 802,6 tys. zł, tj. 58,4%, przychodów ogółem, w 2021 r. – 42 543,7 tys. zł, tj. 57,5%, a w 2022 r. – 41 646,7 tys. zł, tj. 52,3%. W 2022 r. na przychody te składały się głównie przychody z dotacji w wysokości 31 397,5 tys. zł, tj. 75,4% przychodów z działalności podstawowej w 2022 r., ze sprzedaży usług naukowo-badawczych⁶² 5160,4 tys. zł, tj. 12,4%, z realizacji zleceń na rzecz kontrahenta i ARiMR 1325,7 tys. zł, tj. 3,2%, z działalności naukowo-badawczej w RZD 1278,4 tys. zł, tj. 3,1%, ze zmiany stanu produktu 1231,7 tys. zł, tj. 3% oraz z działalności pomocniczej i realizacji projektów międzynarodowych 1175 tys. zł, tj. 2,8%.

Przychody Instytutu z działalności innej w 2020 r. wyniosły 26 972,9 tys. zł, tj. 41,6%, przychodów ogółem, w 2021 r. – 31 411 tys. zł, tj. 42,5% , a w 2022 r. – 37 932,5 tys. zł, tj. 47,7%. W 2022 r. na przychody te składały się głównie przychody ze sprzedaży produkcji roślinnej RZD w wysokości 17 031,7 tys. zł, tj. 44,9% przychodów z działalności innej w 2022 r., ze sprzedaży produkcji zwierzęcej RZD 5047,2 tys. zł, tj. 13,3%, z pozostałych przychodów operacyjnych 4996,6 tys. zł, tj. 13,2%, ze zmiany stanu produktów 4 525,2 tys. zł, tj. 11,9% oraz z dopłat bezpośrednich 4193 tys. zł, tj. 11,1%. W latach 2020–2022 w ramach działalności innej zrealizowano 1236 usług⁶³ na rzecz podmiotów zewnętrznych, z których osiągnięto wynik finansowy w 2020 r. w wysokości 1260,6 tys. zł, w 2021 r. – 1221,3 tys. zł, a w 2022 r. – 1340,5 tys. zł. Jednocześnie z 87 usług osiągnięto ujemny wynik finansowy⁶⁴. Działalność ta była wyodrębniona w ewidencji księgowej Instytutu pod względem finansowym i rachunkowym, co było zgodne z art. 2 ust. 4 ustawy o instytutach badawczych.

(akta kontroli str.49-50 pliki 50-58, str. 99-112, 134-137, 360-364, 540-544)

W 2022 r. wykonanie przychodów własnych Instytutu wyniosło 32 965,4 tys. zł. Przychody z działalności badawczo-rozwojowej wyniosły 7679,2 tys. zł, tj. 23,3% przychodów własnych Instytutu, z czego 7487,3 tys. zł, tj. 97,5%, stanowiły przychody ze sprzedaży produkcji urządzeń i aparatury oraz innej produkcji lub usług, 147 tys. zł, tj. 1,9%, stanowiły przychody z prowadzonej działalności badawczo-rozwojowej oraz 44,9 tys. zł, tj. 0,6%, przychody z patentów, praw ochronnych oraz licencji na stosowanie wynalazków i wzorów użytkowych. W okresie objętym kontrolą nie osiągnięto przychodów z tytułu prac wdrożeniowych.

(akta kontroli str.100, 109-110)

W latach 2020–2022 łączna wartość przyznanych Instytutowi dotacji i subwencji wyniosła 81 516,6 tys. zł, z czego dotacje celowe wyniosły 39 150 tys. zł⁶⁵, tj. 48% łącznej wartości przyznanych dotacji i subwencji, subwencje na utrzymanie potencjału badawczego – 19 932,5 tys. zł⁶⁶, tj. 24,5%, dotacje podmiotowe – 13 787,4 tys. zł⁶⁷,

⁶² Tj. usługi naukowo-badawcze wykonywane na zlecenie przedsiębiorców i innych jednostek, sprzedaż map, ekspertyzy dla MRiRW, studia podyplomowe, opłaty za konferencje, sprzedaż usług telekomunikacyjnych, sprzedaż nasion tytoniu, sprzedaż sadzonek chmielu.

⁶³ Łączne przychody z tyt. świadczonych usług w okresie 2020–2023 (do 31 marca) wyniosły 9 067,2 tys. zł, i stanowiły udział 4,02% przychodów ogółem. Przychody z tego tytułu pochodziły głównie z wynajmu powierzchni (5 339,8 tys. zł) oraz czynszów dzierżawnych (1 477,8 tys. zł).

⁶⁴ Wszystkie 40 usług wylęgu piskląt; 37 z 145 usług wynajmu mieszkań i pokoi gościnnych oraz 10 z 215 usług rolniczych.

⁶⁵ W tym kwota 37 790 tys. zł pochodziła od MRiRW oraz 1360 tys. zł od MEiN.

⁶⁶ W całości finansowanych przez MEiN.

⁶⁷ Trzy dotacje podmiotowe w całości finansowane przez MEiN, tj. 1) Na utrzymanie specjalnego stanowiska badawczego "Innowacyjno-Naukowego Centrum Badań Rolniczych (INCBR)" na podstawie umowy z 10 lipca 2020 r. na kwotę 12 597,4 tys. zł; 2) Dotacja podmiotowa na finansowanie kosztów związanych z utrzymaniem specjalnej infrastruktury informatycznej pn. „Miejska Sieć Komputerowa PulMAN” na podstawie umowy z 20 października 2021 r. na kwotę 820 tys. zł; 3) Dotacja podmiotowa na finansowanie w roku 2020 kosztów związanych z utrzymaniem specjalnej infrastruktury informatycznej pn.: „Miejska Sieć Komputerowa PulMAN” na podstawie umowy z 10 sierpnia 2020 r.

tj. 16,9%, dotacje przedmiotowe – 2441,5 tys. zł⁶⁸, tj. 3% oraz pozostałe – 6205,2 tys. zł⁶⁹, tj. 7,6%.

(akta kontroli str. 119 -131c)

Przychody Instytutu z dotacji i subwencji wykazywały trend rosnący. W 2020 r. wyniosły 26 948,1 tys. zł, tj. 41,6% przychodów ogółem, w 2021 r. – 30 877,5 tys. zł, tj. 41,8%, a w 2022 r. – 31 397,5 tys. zł, tj. 39,5%.

Przychody z dotacji i subwencji od Ministra EiN w 2020 r. wyniosły 13 113,3 tys. zł, w 2021 r. – 16 076 tys. zł, w 2022 r. – 15 712 tys. zł. Przychody z dotacji od Ministra RiRW w 2020 r. wyniosły 11 279,1 tys. zł, w 2021 r. – 12 969,6 tys. zł, a w 2022 r. – 12 503,1 tys. zł. Przychody z dotacji z NCBiR oraz NCN w 2020 r. wyniosły 2468,5 tys. zł, w 2021 r. – 1831,9 tys. zł, a w 2022 r. – 3181,6 tys. zł.

(akta kontroli str.102-103, 120-128)

Środki z dotacji i subwencji przeznaczono m.in. na wykonywanie zadań szczególnie ważnych dla planowania i realizacji polityki państwa, o których mowa w art. 22 pkt 2 ustawy o instytutach badawczych, tj. wykonanie zadań w ramach programów wieloletnich⁷⁰, wykonanie zadań w ramach dotacji celowych, w tym System Monitoringu Suszy Rolniczej, realizację projektów, utrzymanie infrastruktury badawczej i specjalnych stanowisk badawczych, utrzymanie potencjału badawczego, działania wspomagające uczestnictwo Instytutu w europejskim programach ramowych oraz organizację konferencji naukowych.

Zastępca Dyrektora Instytutu wyjaśnił, że w latach 2020–2023 (I kwartał) miały miejsce przypadki rozpoczęcia finansowania zadań w ramach dotacji i subwencji przed otrzymaniem środków na ich realizację, niemniej z uwagi na fakt, że Instytut realizuje wiele projektów i zleceń od przedsiębiorców oraz uzyskuje środki z najmu i dzierżawy i jest wspomagany przez RZD, to płynność finansowa nie była i nie jest zagrożona. Ponadto Zastępca Dyrektora Instytutu wyjaśnił, że realizując zakres merytoryczny dotacji celowej od początku roku Instytut nie ponosi ryzyka, ponieważ ogólna kwota przeznaczona na ten cel zawarta jest w ustawie budżetowej, co daje rękojmię refundacji poniesionych kosztów.

Badaniem pod względem spełnienia przez Instytut wymogów formalnych i prawnych otrzymania dotacji objęto dotacje⁷¹, tj. umowę na dotację celową na realizację w 2021 r. 19 zadań zleconych o wartości 10 525 tys. zł⁷², udzieloną przez Ministra RiRW na podstawie art. 21 ust. 6 ustawy o instytutach, dalej dotacja celowa na realizację zadań zleconych w 2021 r. oraz decyzje ws. dotacji podmiotowej na utrzymanie stanowiska badawczego pn. „Innowacyjno-Naukowe Centrum Badań Rolniczych w Puławach (INCBR)” w latach 2020–2022 o wartości 12 597,4 tys. zł⁷³, udzieloną przez Ministra EiN na podstawie art. 365 pkt 5 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, dalej dotacja podmiotowa na utrzymanie stanowiska badawczego. Nie stwierdzono nieprawidłowości. Środki z dotacji celowej na realizację zadań zleconych w 2021 r. wpłynęły 28 lipca 2021 r., tj. po rozpoczęciu od 1 stycznia 2021 r. realizacji zadań. Zgodnie z § 2 ust. 3 tej umowy do rozliczenia zadań mogły być wliczone koszty poniesione na ich realizację od dnia 1 stycznia 2021 r.

⁶⁸ W całości finansowanych przez MRiRW.

⁶⁹ Tj. finansowanych głównie przez: 1) NCBiR z tytułu realizacji projektów (razem 3151,2 tys. zł), 2) NCN z tytułu realizacji projektów badawczych (łącznie 1874,6 tys. zł); 3) MEiN głównie z tytułu Premii na Horyzoncie oraz Grantów (łącznie 1148,5 tys. zł) 4) MRiRW z tytułu nagród (łącznie 30,9 tys. zł).

⁷⁰ Dotyczy 2020 r., w którym programy wieloletnie zostały zakończone.

⁷¹ Dobór celowy wg kryterium najwyższej wartości.

⁷² Umowa nr DSR.nw.070.6.2021 z 23 lipca 2021 r., zmieniona aneksem z 10 grudnia 2021 r.

⁷³ Decyzja nr 4/E-178/SPUB/SN/2020 z 10 lipca 2020 r.

Rozpoczęcie zadań w ramach dotacji podmiotowej na utrzymanie stanowiska badawczego nastąpiło po otrzymaniu środków.

Dyrektor Instytutu wyjaśnił, że koszty poniesione na realizację poszczególnych zadań kwalifikowalne są od 1 stycznia do 31 grudnia każdego roku. Instytut rozpoczyna realizację zadań dotacji celowej 1 stycznia każdego roku, gdyż większość zadań ma charakter ciągły i jest kontynuacją zadań z roku poprzedniego. Do momentu podpisania umowy oraz otrzymania transz środków, Instytut finansuje je ze środków własnych. Ponadto Dyrektor Instytutu wyjaśnił, że realizując zakres merytoryczny dotacji celowej od początku roku Instytut nie ponosi ryzyka, ponieważ ogólna kwota przeznaczona na ten cel zawarta jest w ustawie budżetowej, co daje rękojmię refundacji poniesionych kosztów.

(akta kontroli str.120-128, 187-190, 316-318 pliki 5-56)

Według stanu na koniec lat okresu objętego kontrolą, należności wymagalne (zaległości) Instytutu wykazywały nieznaczłą tendencję malejącą. Należności wymagalne (zaległości) ogółem w 2020 r. wyniosły 4396,3 tys. zł, w 2021 r. – 3680,7 tys. zł, w 2022 r. – 3733,8 tys. zł oraz według stanu na 31 marca 2023 r. – 3495,3 tys. zł. Znacznemu zmniejszeniu uległy zaległości krótkoterminowe⁷⁴. Stan zaległości krótkoterminowych na koniec 2020 r. wyniósł 1124,5 tys. zł, na koniec 2021 r. – 110,0 tys. zł⁷⁵, na koniec 2022 r. – 43,4 tys. zł, a wg stanu na 31 marca 2023 r. – 58,9 tys. zł. Od 2021 r. nastąpił wzrost zaległości długoterminowych⁷⁶. Stan zaległości długoterminowych w 2020 r. wyniósł 2702,7 tys. zł, w 2021 r. – 3251,2 tys. zł, w 2022 r. – 3122,8 tys. zł, a wg stanu na 31 marca 2023 r. – 3118,8 tys. zł.

(akta kontroli str. 195 -197, 206)

Badaniem objęto prawidłowość prowadzonych przez Instytut czynności windykacyjnych w zakresie dwóch największych kwotowo należności wymagalnych według stanu na dzień 31 marca 2023 r. tj. należności z tytułu nadużyć finansowych spowodowanych przez byłego pracownika RZD w wysokości 909,5 tys. zł⁷⁷, dalej należność z tytułu nadużyć finansowych byłego pracownika, oraz należność z tytułu dzierżawy gruntów pod budowę i eksploatację elektrowni wiatrowych w wysokości 645,4 tys. zł⁷⁸, dalej należność z tytułu dzierżawy gruntów. Należności zostały zasądzone na podstawie prawomocnych wyroków sądów i były przedmiotem postępowanie egzekucyjne prowadzonego przez komorników sądowych. Z należności z tytułu nadużyć finansowych spowodowanych przez byłego pracownika RZD, dotychczas odzyskano kwotę 10,3 zł, tj. 1,1% należności. Z należności z tytułu dzierżawy gruntów dotychczas nie odzyskano żadnych środków. W przedmiotowej sprawie złożono wnioski o wszczęcie egzekucji. Instytut odrzucił warunki ugody zaproponowane przez dłużnika. Nie składano wniosków w trybie art. 760¹ ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego⁷⁹, a skuteczność postępowania egzekucyjnego komornika monitorowano telefonicznie.

NIK zauważa, że dokumentowanie przeprowadzonych czynności w kontekście monitorowania działań organu egzekucyjnego, wpłynęłoby pozytywnie na przejrzystość działań Instytutu w tym obszarze, stąd uzasadnionym działaniem byłoby składanie wniosków do organu egzekucyjnego w trybie art. 760¹ k.p.c.

(akta kontroli str. 195-201, 247-291, 303-304, 308, 540-541)

⁷⁴ Tj. od trzech miesięcy do roku.

⁷⁵ Spadek zaległości krótkoterminowych w 2021 r. wynikał z zapłaty przez kontrahentów należności w kwocie 602,1 tys. zł.

⁷⁶ Tj. powyżej roku.

⁷⁷ Wyrok Sądu Okręgowego w Zamościu sygn. akt II K36/10 z 4 maja 2012 r.

⁷⁸ Wyrok Sądu Okręgowego w Gdańsku sygn. akt IX GC90/17 z 2 lutego 2018 r.

⁷⁹ Dz. U. z 2021 r. poz. 1805, ze zm.

W badanym okresie wystąpił jeden przypadek rozłożenia na raty należności o wartości 162,7 tys. zł z tytułu czynszu najmu lokalu użytkowego⁸⁰. Przyczyną rozłożenia zaległości na miesięczne raty w wysokości 6779,57 zł, były kłopoty finansowe kontrahenta spowodowane pandemią COVID-19 oraz poniesienie znacznych nakładów inwestycyjnych na dostosowanie do potrzeb wynajmowanych pomieszczeń od Instytutu. Zaległość nie była regulowana zgodnie z harmonogramem spłat określonym w zawartym porozumieniu. Instytut monitorował oraz nadzorował egzekwowanie należności m.in. poprzez kierowanie pism do dłużnika. Według stanu na 31 marca 2023 r. odzyskano 45,3 tys. zł, tj. 27,8% należności.

(akta kontroli str.197-198, 236, 207-234, 236, 295-300)

W okresie objętym kontrolą dokonano umorzenia dwóch należności o łącznej wartości 24 tys. zł, w tym należności z tytułu sprzedaży pszenicy w wysokości 22,9 tys. zł umorzono w związku z opinią prawną ws. uznania wierzytelności za nieściągalną.

Przedawnieniu uległy dwie należności Instytutu o łącznej wartości 1,3 tys. zł, z czego jedną o wartości 0,2 tys. zł odzyskano w toku kontroli.

Dyrektor Instytutu oraz Główna Księgowa wyjaśnili, że w Instytucie jest prowadzona comiesięczna, systematyczna kontrola terminowości zapłaty należności, a proces windykacji wynika z przyjętej praktyki działań opartej na monitach telefonicznych, kierowaniu wezwań o zapłatę, w tym przedsądowych, oraz w przypadku nieskuteczności tych działań, przekazywaniu sprawy do sądu. Analiza należności zaległych jest prowadzona przez Dział Finansowo-Księgowy i przez głównych księgowych w RZD na podstawie ewidencji księgowej - rozrachunków. Ponadto wyjaśniono, że od 2020 r. w Instytucie wprowadzono system zaliczkowy, polegający na przystąpieniu do realizacji danego zlecenia dopiero po otrzymaniu płatności od kontrahenta, który w znacznym stopniu wyeliminował konieczność kierowania spraw do sądu.

Należy zauważyć, że Instytut nie posiadał regulacji wewnętrznych dotyczących odraczania należności, rozkładania ich na raty i umarzania. Powyższe procedury przyczyniłby się do zwiększenia efektywności podejmowanych działań w ww. zakresie.

(akta kontroli str. 198, 204-205, 235, 237, 292-294)

Wykonanie kosztów Instytutu w 2020 r. wyniosło 61 751,3 tys. zł, tj. 92,5% planu kosztów, w 2021 r. – 65 742 tys. zł, tj. 100,3%, w 2022 r. – 74 612,9 tys. zł, tj. 102,1%. Koszty działalności instytutu w poszczególnych pozycjach rocznych planów finansowych przekraczały zaplanowane wysokości lub nie były wykonywane w założonych wartościach.

Stwierdzona
nieprawidłowość

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następującą nieprawidłowość:

Instytut nie dokonywał zmian w planach finansowych Instytutu na lata 2020–2022 w trakcie roku, w sytuacji, gdy wykonane koszty przekraczały wartości ustalone w planie finansowym na dany rok. Przekroczenia rocznego planu finansowego na 2020 r. dotyczyły pięciu pozycji w zakresie od 177 tys. zł do 541,7 tys. zł, rocznego planu finansowego na 2021 r. – sześciu pozycji w zakresie od 77,5 tys. zł do 1340,3 tys. zł oraz rocznego planu finansowego na 2022 r. – pięciu pozycji w zakresie od 25,6 tys. zł do 3880,9 tys. zł. Było to działaniem nierzetelnym.

Dyrektor Instytutu wyjaśnił, że w latach 2020–2022 nie dokonywano zmian planów finansowych, a analiza wykonania planu w poszczególnych pozycjach

⁸⁰ Porozumienie z 3 stycznia 2022 r.

nie była wykonywana w kontekście niewielkich różnic łącznego wykonania kosztów w stosunku do planu. Ponadto Dyrektor Instytutu wyjaśnił, że przekroczenia planu kosztów wynikały z ogólnej sytuacji gospodarczej, a wzrosty kosztów materiałów, energii, usług obcych (w tym badawczych) wywołane przez pandemię oraz wojnę w Ukrainie, spowodowały wzrost pozostałych kosztów działalności operacyjnej. Przekroczenia planu były także związane z koniecznością wykorzystania środków otrzymanych w ramach różnych źródeł finansowania, w tym subwencji, dotacji i projektów oraz powstania ujemnych różnic kursowych związanych z wyceną bilansową.

W ocenie NIK planowanie rocznych planów finansowych kosztów dla danego rodzaju kosztu i analiza ewentualnych odchyień stopnia ich wykonania, przyczyniłaby się do większej kontroli Instytutu nad gospodarką finansową.

(akta kontroli str. 143, 531-535)

Opis stanu faktycznego

Największą pozycję kosztów stanowiły wynagrodzenia, które w 2020 r. wyniosły 26 006,8 tys. zł, tj. 42,1% kosztów Instytutu ogółem, w 2021 r. – 26 154,5 tys. zł, tj. 39,8%, w 2022 r. – 29 572,4 tys. zł, tj. 39,6%. Drugą co do wielkości pozycją kosztów było zużycie materiałów, które w 2020 r. wyniosło 11 595,2 tys. zł, tj. 18,8% kosztów Instytutu ogółem, w 2021 r. – 13 451,1 tys. zł, tj. 20,5%, w 2022 r. – 18 887,8 tys. zł, tj. 25,3%.

(akta kontroli str. 49-50 pliki 50-58, str. 105-106, 143, 531-535)

Wydatki majątkowe Instytutu wykazywały tendencję rosnącą. W 2020 r. wydatki majątkowe Instytutu wyniosły 1787,8 tys. zł, w 2021 r. – 2669,1 tys. zł, a w 2022 r. – 8051,1 tys. zł. Wydatki majątkowe służące potrzebom badań naukowych lub prac rozwojowych również wzrosły, jednak ich udział w wydatkach majątkowych ogółem był coraz niższy. W 2020 r. wydatki te wyniosły 635,4 tys. zł, tj. 35,5% wydatków majątkowych Instytutu, w 2021 r. – 686,8 tys. zł, tj. 25,7%, a w 2022 r. – 1706,8 tys. zł, 21,2%.

Płatności odsetkowe wynikające z zaciągniętych zobowiązań w 2020 r. wyniosły 0,2 tys. zł, w 2021 r. – 0,8 tys. zł, w 2022 r. – 2,1 tys. zł.

(akta kontroli str. 49-50 pliki 50-58, str. 158)

Stwierdzona nieprawidłowość

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następującą nieprawidłowość:

Roczne plany finansowe Instytutu na lata 2020–2022 nie obejmowały pozycji płatności odsetkowych wynikających z zaciągniętych zobowiązań oraz pozycji koszty majątkowe. Było to niezgodne z art. 18 ust 11 pkt 3 lit. b i c ustawy o instytutach badawczych.

Dyrektor Instytutu wyjaśnił, że nieuwzględnienie kosztów płatności odsetek, wynikających z zaciągniętych zobowiązań oraz kosztów majątkowych wynikało z błędów planistycznych, które zostaną usunięte w planie na rok 2023.

(akta kontroli str.49-50 pliki 50-58, str. 545, 547)

Opis stanu faktycznego

W latach 2020–2022 Instytut osiągnął zysk netto, który został przeznaczony na zwiększenie funduszu rezerwowego. W 2020 r. zysk netto wyniósł 3012,3 tys. zł, w 2021 r. – 8179,8 tys. zł, a w 2022 r. – 4938,9 tys. zł. Zysk pochodził z dodatniego wyniku w 2020 r. z pozostałej działalności operacyjnej oraz działalności finansowej, w 2021 r. z działalności operacyjnej, a w 2022 r. z działalności operacyjnej, pozostałej działalności operacyjnej oraz finansowej.

(akta kontroli str. 63 pliki 420-428, 544, 646 pliki 12-13,16)

Stwierdzona
nieprawidłowość

2.2 Badaniem objęto cztery wydatki (dobrane celowo, z każdego roku, według najwyższych kwot) o łącznej wartości 858,4 tys. zł. Wydatki zostały poniesione legalnie, gospodarnie i celowo, tj. m.in. zostały rzetelnie skalkulowane, terminowo zrealizowane i opłacone, udokumentowane zgodnie z mającymi zastosowanie przepisami oraz służyły realizacji zadań Instytutu.

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następującą nieprawidłowość:

W okresie objętym kontrolą, w polityce rachunkowości Instytutu nie określono zakładowego planu kont, co było niezgodne z art. 10 ust. 1 pkt 3 lit. a ustawy z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości⁸¹, dalej ustawa o rachunkowości oraz §1 Zarządzenia Dyrektora Instytutu nr 1/DFK/2002 z 20 maja 2002 r. ws. przyjętych zasad polityki prowadzenia rachunkowości.

Dyrektor Instytutu wyjaśnił, że „(...) *Nie jesteśmy w stanie podać przyczyny zmiany Załącznika nr 1 do Polityki Rachunkowości dokonanej w 2018 roku przez poprzednią Główną Księgową, jednakże z uwagi na dużą dynamikę zmian wprowadzanych w Instytucie od 2020 roku, planowane jest opracowanie aktualizacji zasad Polityki Rachunkowości obowiązujących w Instytucie, w tym adaptację Wzorcowego Planu Kont ODDK jako Zakładowego Planu Kont (...)*”.

(akta kontroli str. 50 pliki 46-49, 59-68, str. 94-98)

Opis stanu
faktycznego

2.3 W latach 2020–2022 koszty wynagrodzeń pracowników Instytutu z tytułu umów o pracę wykazywały tendencję rosnącą. W 2020 r. wyniosły 24 484,4 tys. zł, w 2021 r. – 24 603,4 tys. zł, w 2022 r. – 27 939,2 tys. zł. Średnie wynagrodzenie pracowników Instytutu z tytułu umów o pracę również rosło. W 2020 r. wyniosło 5,3 tys. zł, w 2021 r. – 5,4 tys. zł, w 2022 r. – 6,3 tys. zł.

Miesięczne wynagrodzenia kierownictwa Instytutu⁸², nie przekraczały sześciokrotności przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w sektorze przedsiębiorstw bez wypłat nagród z zysku w czwartym kwartale roku poprzedniego, ogłoszonego przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego. Było to zgodne z art. 8 pkt 5 lit. a ustawy z dnia 3 marca 2000 r. o wynagradzaniu osób kierujących niektórymi podmiotami prawnymi⁸³.

W okresie objętym kontrolą Instytut nie wypłacał członkom kierownictwa odszkodowań z tytułu zakazu konkurencji, o których mowa w art. 101² ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. Kodeks pracy⁸⁴.

W latach 2020–2022 wydatki na wynagrodzenia zleceniobiorców z tytułu umów cywilnoprawnych utrzymywało się na zbliżonym poziomie. W 2020 r. wyniosły 1494,6 tys. zł, w 2021 r. – 1565,2 tys. zł, a w 2022 r. – 1519,6 tys. zł. Średnie wynagrodzenie z tego tytułu wykazywało tendencję rosnącą. W 2020 r. wyniosło 3,5 tys. zł, w 2021 r. – 4,3 tys. zł, a w 2022 r. – 4,6 tys. zł.

(akta kontroli str. 154-158)

W latach 2020–2022 w Instytucie łącznie zawarto 1081 umów cywilnoprawnych o wartości 5092 tys. zł⁸⁵. W IUNG w Puławach zawarto 864 umowy o wartości 3721,9 tys. zł, tj. 73% łącznej wartości umów cywilnoprawnych zawartych w Instytucie. Z pracownikami IUNG w Puławach zawarto 198 umów cywilnoprawnych o wartości 1224,1 tys. zł, tj. 32,9% wartości ww. umów ogółem. W okresie objętym

⁸¹ Dz. U. z 2023 r. poz. 120, ze zm.

⁸² Tj. dyrektora Instytutu, jego dwóch zastępców i głównego księgowego.

⁸³ Dz.U. z 2019 r. poz. 2136.

⁸⁴ Dz. U. z 2019 r. poz. 1040, ze zm.

⁸⁵ Dotyczy umów zleceń, kontraktów menadżerskich i umów o dzieło.

kontrolą w Instytucie nie obowiązywały regulacje wewnętrzne dotyczące zawierania umów cywilnoprawnych z pracownikami Instytutu.

(akta kontroli str. 444-473, 541)

Badaniem w zakresie prawidłowości zawierania i realizowania zadań objęto 12 umów cywilnoprawnych zawartych z pracownikami IUNG w Puławach o wartości 455,6 tys. zł⁸⁶. W przypadku dwóch umów cywilnoprawnych nie stwierdzono nieprawidłowości.

(akta kontroli str.476-479, 483-484, 500 pliki 1-12)

Stwierdzona
nieprawidłowość

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następującą nieprawidłowość:

Na 22 rachunkach do 10 umów zleceń na łączną kwotę 314,9 tys. zł, brak było daty ich wystawienia. Było to niezgodne z art. 21 ust. 1 pkt 4 ustawy o rachunkowości. W zakresie sześciu umów cywilnoprawnych zawartych z Dyrektorem Instytutu oraz jego Zastępcą o łącznej wartości 218 tys. zł, nie prowadzono ewidencji czasu pracy poświęconego na wykonanie przedmiotu umowy. Było to działaniem nierzetelnym.

Dyrektor Instytutu wyjaśnił, że z uwagi na zakres umowy ewidencja czasu pracy nie była prowadzona, a realizacja przedmiotu zleceń odbywała się poza godzinami pracy lub w ramach urlopu wypoczynkowego. W odniesieniu do braku dat na rachunkach do umów zleceń, Dyrektor Instytutu wyjaśnił, że błędnie nie wskazano daty ich wystawienia, pomimo wykonania zakresu prac objętych umową.

Należy zauważyć, że nieprowadzenie ewidencji czasu pracy w ramach umów cywilnoprawnych uniemożliwiało weryfikację m.in. dat i godzin wykonywania prac, co stwarzało ryzyko realizacji zadań podczas wykonywania obowiązków służbowych.

(akta kontroli str. 476-479, 483-483, 500 pliki 2-12, str. 501-506, 509-510, 540-541)

Opis stanu
faktycznego

W latach 2020–2023 (I kwartał) czas pracy pracowników IUNG w Puławach ewidencjonowany był elektronicznie w programie komputerowym. Zgodę Dyrektora Instytutu na wykonywanie obowiązków służbowych w ramach indywidualnego rozkładu czasu pracy posiadało sześciu pracowników Instytutu. Jeden wniosek pracownika naukowego nie zawierał uzasadnienia.

Dyrektor Instytutu wyjaśnił, że wniosek o indywidualny rozkład czasu pracy miał związek ze sprawami rodzinnymi pracownika naukowego. Nie kwestionując zasadności wydania zgody, NIK zauważa, że uzasadnienie powinno wynikać z wniosku złożonego przez pracownika.

(akta kontroli str. 546-553)

2.4 W latach 2020–2023 (I kwartał) nie sporządzano analiz i ocen dotyczących przydatności posiadanych nieruchomości w działalności Instytutu.

Dyrektor Instytutu wyjaśnił, że Minister RiRW nie nakazywał przeprowadzania takich analiz i ocen ani restrukturyzacji zasobów nieruchomości lub podjęcia innych działań w tym zakresie.

(akta kontroli str.168)

Zasady gospodarowania mieniem Instytutu zostały określone w regulacjach wewnętrznych dotyczących m.in. sprzedaży składników aktywów trwałych⁸⁷,

⁸⁶ Dobór celowy wg kryterium najwyższej wartości.

⁸⁷ Wprowadzono zarządzeniem Dyrektora Instytutu nr 020.40.2019 z 21 listopada 2019 r.

udostępniania pomieszczeń Instytutu⁸⁸, wydzierżawiania i wynajmowania aktywów trwałych⁸⁹ oraz użytkowania samochodów służbowych⁹⁰.

(akta kontroli str. 169-170, 646 pliki 23, 25, 28-30, str. 686 plik 59)

W latach 2020–2023 (I kwartał) Instytut dokonał sprzedaży 36 nieruchomości za łączną cenę sprzedaży 1523,5 tys. zł.

Badaniem objęto sprzedaż trzech działek o łącznej wartości 642,6 tys. zł⁹¹, z czego dwóch zlokalizowane w Puławach i jednej w Białymstoku. Instytut uzyskał zgodę Ministra RiRW na dokonanie sprzedaży nieruchomości⁹². Ceny sprzedaży działek nie były niższe od wartości ustalonej w operatach szacunkowych.

(akta kontroli str. 172-173, 394 pliki 108-165)

Stwierdzona
nieprawidłowość

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następującą nieprawidłowość:

Instytut nie uzyskał od rzeczoznawcy majątkowego potwierdzenia aktualności operatu szacunkowego sporządzonego 18 marca 2020 r., na dzień dokonywania sprzedaży działki zlokalizowanej w Białymstoku (17 maja 2021 r.). Było to niezgodne z art. 156 ust. 3 i 4 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami⁹³ stanowiącym, że operat szacunkowy może być wykorzystywany do celu, dla którego został sporządzony, przez okres 12 miesięcy od daty jego sporządzenia, a wykorzystanie operatu może mieć miejsce po upływie ww. okresu, po potwierdzeniu jego aktualności przez rzeczoznawcę majątkowego. W dniu podpisywania umowy sprzedaży operat szacunkowy był nieaktualny od dwóch miesięcy.

Dyrektor Instytutu wyjaśnił, że przekroczenie czasu aktualności operatu wynikało z braku możliwości skontaktowania się z rzeczoznawcą z uwagi na epidemię

COVID-19, przy czym notariusz realizujący akt notarialny nie wnioskował o aktualizację operatu, który musiał być zgodny z wnioskiem przekazany do MRiRW o wyrażenie zgody na sprzedaż.

NIK zauważa, że to na Instytucie ciąży obowiązek zapewnienia aktualności operatu szacunkowego.

(akta kontroli str. 172-173, 394, 413 pliki 108-130)

Opis stanu
faktycznego

W latach 2020–2023 (I kwartał) Instytut otrzymał zalecenia dotyczące Pałacu ks. Czartoryskich w Puławach od Komendanta Powiatowej Państwowej Straży Pożarnej w Puławach w zakresie wyposażenia w instalację przeciwpożarową oraz od Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Lublinie w zakresie podjęcia działań interwencyjnych dotyczących uszkodzeń elementów budynków zespołu pałacowo-parkowego w Puławach - pomnika historii, uznanego na podstawie rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 31 maja 2021 r. w sprawie uznania za pomnik historii "Puławy - zespół pałacowo-parkowy"⁹⁴. Według stanu na dzień zakończenia kontroli zalecenia były w trakcie realizacji.

(akta kontroli str. 166-168)

⁸⁸ Wprowadzono zarządzeniem Dyrektora Instytutu nr 020-19/2019 z 2 lipca 2019 r., zastąpionym zarządzeniem Dyrektora Instytutu nr 020-12/2021 z 8 marca 2021 r., następnie zastąpionym przez zarządzenie Dyrektora Instytutu nr 020-2/2023 z 19 stycznia 2023 r.

⁸⁹ Wprowadzono zarządzeniem Dyrektora Instytutu nr 002-17/2017 z 31 maja 2017 r.

⁹⁰ Wprowadzono zarządzeniem Dyrektora Instytutu nr 020-4/2020 z 22 stycznia 2020 r.

⁹¹ Próba objęto największe kwotowo transakcje sprzedaży nieruchomości.

⁹² Zgody zostały wydane na podstawie art. 35 ust. 1 pkt 1 ustawy o instytutach badawczych w związku z art. 38 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 16 grudnia 2016 r. o zasadach zarządzania mieniem państwowym (Dz. U. z 2023 r. poz. 973).

⁹³ Dz. U. z 2023 r., poz. 344.

⁹⁴ Dz. U. z 2021 r., poz. 1019.

W latach 2020–2023 (I kwartał) wartość inwestycji, modernizacji i remontów w obiektach wykorzystywanych w działalności Instytutu wykazała tendencję wzrostową. Według stanu na koniec lat objętych kontrolą inwestycje, modernizacje i remonty w 2020 r. wyniosły 1154,4 tys. zł, w 2021 r. – 1970,4 tys. zł i 2022 r. – 7009,3 tys. zł. Nie wystąpiły przypadki inwestycji i remontów nieruchomości, które następnie zostały przeznaczone do sprzedaży.

(akta kontroli str.171-173)

Oględzinami objęto dwa obiekty budowlane, tj. wynajmowany budynek biurowo-gospodarczy, w którym mieściła się szkoła oraz budynek gospodarczy pn. Dom Cygański. W wyniku oględzin stwierdzono, że nie wykonano zaleceń określonych w protokołach z rocznych kontroli stanu technicznego obiektu budowlanego przeprowadzonych w związku z art. 62 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane⁹⁵. Wewnątrz budynku szkoły nie wykonano doraźnych napraw i bieżącej konserwacji oraz nie przywrócono należytego stanu techniczno-estetycznego obiektu natomiast w Domu Cygańskim nie wykonano zaleceń dotyczących przeprowadzenia remontu elewacji oraz renowacji stolarki okiennej i drzwi zewnętrznych.

Dyrektor Instytutu wyjaśnił, że świadom jest złego stanu technicznego Domu Cygańskiego, jednakże z uwagi na wyłączenie tego obiektu z użytkowania realizacja zaleceń nie jest na liście priorytetowej. Ponadto Dyrektor wyjaśnił, że z uwagi na zmiany ceny energii w 2022 r. za bardziej priorytetową uznał termomodernizację Centrum Szkoleniowo-Kongresowego, gdzie pracuje duża grupa pracowników oraz modernizację niektórych pomieszczeń pod serwerownię do przygotowywanego projektu „Centrum Geomatyki”. Dodatkowo Dyrektor Instytutu wyjaśnił, że z uwagi na ograniczone środki własne, musi kierować się zasadą najpilniejszych remontów, a Dom Cygański zostanie wyremontowany jeśli uda się pozyskać finansowanie zewnętrzne.

(akta kontroli str. 589-610, 613-615, 621-624)

Stwierdzona
nieprawidłowość

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

Instytut nie wykonał zaleceń dotyczących użytkowanego obiektu budowlanego, w którym mieściła się szkoła, określonych w protokole z rocznej kontroli przeprowadzonej przez pracownika Instytutu⁹⁶, stosownie do art. 62 ust. 1 Prawa budowlanego. Zalecenia dotyczyły wykonania doraźnych napraw i bieżących konserwacji pomieszczeń oraz przywrócenia należytego stanu techniczno-estetycznego. Brak wykonania zaleceń było nierzetelne.

Dyrektor Instytutu wyjaśnił, że przyczyną niewykonania zaleceń dotyczących budynku szkoły był brak środków finansowych.

Zgodnie z § 3 ust. 4 umowy z dnia 2 listopada 2004 r. dotyczącej wynajmu lokalu użytkowego - budynku szkoły, inne remonty (kapitałne) obciążają wynajmującego czyli Instytut. Instytut powinien podjąć działania mające na celu wykonanie zaleceń.

(akta kontroli str. kontroli str. 616-625)

⁹⁵ Dz. U. z 2023 r. poz. 682, dalej Prawo budowlane.

⁹⁶ Protokół nr 21/2022 z 12 lipca 2022 r.

OCENA CZĄSTKOWA

W każdym roku okresu objętego kontrolą Instytut osiągał dodatni wynik finansowy. Otrzymane dotacje celowe i subwencje zostały wykorzystane zgodnie z warunkami określonymi w umowach zawartych z udzielającymi je organami. Instytut systematycznie prowadził działania windykacyjne należności. Przestrzegano ograniczeń dotyczących maksymalnej wysokości osobowego wynagrodzenia miesięcznego kierownictwa Instytutu. Przy sprzedaży nieruchomości stosowano regulacje wewnętrzne dotyczące gospodarowania mieniem Instytutu. Ceny badanych transakcji sprzedaży nieruchomości Instytutu nie były niższe niż oszacowanych przez rzeczoznawcę majątkowego. Działania w celu realizacji zaleceń właściwych organów dotyczących wykonania inwestycji, modernizacji i remontów nieruchomości były w trakcie realizacji. Nie dokonano jednak realizacji zaleceń dotyczących stanu techniczno-estetycznego obiektu budowlanego, określonych w protokole z rocznej kontroli przeprowadzonej przez pracownika Instytutu.

Stwierdzone nieprawidłowości dotyczyły:

- niedokonywania zmian w planach finansowych Instytutu na lata 2020–2022 w trakcie roku, w sytuacji, gdy wykonane koszty przekraczały wartości ustalone w planie finansowym na dany rok,
- nieuwjęcia w rocznych planach finansowych dwóch pozycji dotyczących płatności odsetkowych wynikających z zaciągniętych zobowiązań oraz kosztów majątkowych,
- niewprowadzenia zakładowego planu kont w polityce rachunkowości,
- nierzetelne zweryfikowanie rachunków do 10 umów cywilnoprawnych wobec braku dat ich wystawienia,
- niezyskanie od rzeczoznawcy majątkowego potwierdzenia aktualności operatu szacunkowego na dzień dokonywania sprzedaży działki,
- niewykonania zaleceń dotyczących stanu techniczno-estetycznego obiektu budowlanego określonych w protokole z rocznej kontroli przeprowadzonej przez pracownika Instytutu.

IV. Wnioski

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, przedstawia następujące wnioski:

- Wnioski
1. Dokonywanie zmian w planach finansowych Instytutu w trakcie roku w sytuacji, gdy koszty wykonane będą przekraczać wartości ustalone w planie finansowym na dany rok.
 2. Ujęcie w planie finansowym dwóch pozycji dotyczących płatności odsetkowych wynikających z zaciągniętych zobowiązań oraz kosztów majątkowych.
 3. Zaktualizowanie polityki rachunkowości poprzez wprowadzenie zakładowego planu kont.
 4. Przyjmowanie rachunków do umów cywilnoprawnych zawierających elementy wymagane ustawą o rachunkowości oraz dokumentowanie ewidencji czasu pracy w zakresie tych umów.
 5. Podejmowanie działań w celu potwierdzenia przez rzeczoznawcę majątkowego aktualności operatu szacunkowego w wymagających tego transakcjach sprzedaży nieruchomości.
 6. Podjęcie działań w celu wykonania zaleceń z okresowej kontroli stanu technicznego obiektu budowlanego budynku szkoły.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do Dyrektora Departamentu Rolnictwa i Rozwoju Wsi Najwyższej Izby Kontroli. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Warszawa, 28 lipca 2023 r.

Kontrolerzy
Artur Tomaszewski
Specjalista kontroli państwowej

/-/

Artur Wachowiak
Specjalista kontroli państwowej

/-/

Najwyższa Izba Kontroli
Departament Rolnictwa
i Rozwoju Wsi
p.o. Dyrektor
Marek Adamiak

/-/